

Översikter och meddelanden

Politik på upplysningens grund eller Känslan ställd i förnufts tjänst

Föredrag vid professorsinstallation den 19 februari 1999

Förnuftig, men inte förnumstig

De förnumstiga lär oss att människan inte kan lyfta sig själv i håret. Det må vara sant. Ändå är det just det vi människor under lång tid har ägnat oss åt. Parollen har varit den som Immanuel Kant myntade för mer än två hundra år sedan: *Ha mod att bruka ditt förnuft!*

Den idé jag åsyftar känner vi under benämningen *upplysningen*. Den har varit en av de mest betydelsefulla även i politikens värld, åtminstone sedan den franska revolutionens tid. Men den har ingalunda stått oemotsagd.

Mot upplysningen och mot förnuftet som ledstjärna ställde romantiken upp känslans och gemenskapens kraft. Och vi känner alltför väl till de politiska rörelser och föreställningar som i början av vårt sekel hyllade viljan och den rena makten.

Objektet: demokratisk reformism

Hur ser den då ut, idén som jag valt att benämna *politik på upplysningens grund*? Den kan lämpligen förtydligas med hjälp av tre påståenden:

- Politiska beslut kan och bör vara grundade på *kunskap*
- Politiska beslut kan och bör vara fattade på *demokratisk väg*

- Politiska beslut kan och bör genomföras på ett *effektivt* sätt

Tagna tillsammans bildar detta den idé som också kan kallas *demokratisk reformism*. Genom att framhäva att det handlar om en demokratisk föreställning markerar vi att denna variant av politisk rationalism skiljer sig från t.ex. den som idéhistoriskt kan förbindas med Platons väktarstat eller andra föreställningar om att beslutsfattandet i samhället bör ligga i experternas händer. Idén kan tyckas närmast självklar eller harmlös som ideal. Men så är det verkligen inte. Möjligen är de olika komponenterna självklara tagna var för sig. Men det är definitivt inte givet att de kan fogas samman till en meningsfull helhet.

Frågorna: möjligt, rimligt och önskvärt?

Den uppgift jag skulle vilja ålägga inte bara mig själv utan egentligen stora delar av den disciplin jag företräder, kan förenklat preciseras som tre olika frågor:

- i) Är idén om politik på upplysningens grund logiskt möjlig? Kan det möjligen vara så att den demokratiska reformismen är behäftad med rent teoretiska brister?
- ii) Är idén om politik på upplysningens grund empiriskt rimlig? Kan den demokratiska reformismen fungera i praktiken?
- iii) Är idén om politik på upplysningens grund normativt önskvärd? Eller kan det i själva verket vara så att den demokratiska reformismen vid ett närmare betraktande inte alls är så harmlös som det i förstone kan synas?

Det säger sig själv att dessa frågor inte låter sig besvaras inom ramen för en föreläsning som den här. Tiden är för kort. Det är bara att inse. Vad som kan göras här får snarast karaktären av klargöranden, ett försök att precisera innebörden i ovannämnda frågor.

I ärlighetens namn är jag inte heller säker på att jag själv är rätt person att klara av att besvara

dessa frågor, inte ens om jag får resten av mitt forskarliv till mitt förfogande. Det kanske inte ens är möjligt för oss statsvetare även om vi förenar oss i en gemensam ansträngning. Det kanske rent utav ligger utanför vetenskapens möjlighet. Kanske visar det sig förhålla sig på det sättet.

Men min personliga inställning är att det just är dessa frågor som vi statsvetare bör ägna oss åt. Vi måste våga klättra ner från elfenbenstornet och vi måste klara av detta utan att reducera oss själva till politiska väderkvarnar. Om vi inte gör det, sviker vi helt enkelt vår uppgift som intellektuella.

Samhället som en uppsättning samarbetsproblem

Den grundläggande tanken är att ett samhälle kan förstås som en uppsättning *samarbetsproblem*, och att samhällets karaktär avslöjas genom det sätt man hanterar sådana situationer. Det handlar om två typer av samarbetsproblem, varav den ena rymmer två olika varianter.

Vi har att göra med *horisontella* samarbetsproblem. Vi måste i ett fungerande samhälle etablera och vidmakthålla samarbete medborgarna emellan, och vi kan då ibland stå inför endera av två bekymmer:

- i) I många sammanhang vill vi undvika att vissa åker snålskjuts på andra – vi vill att alla skall bidra.
- ii) I andra sammanhang är problemet närmast det omvända – vi är tvungna att acceptera att vissa kan komma att åka snålskjuts.

Vi har dessutom att göra med *vertikala* samarbetsproblem. En fungerande politisk samfällighet förutsätter åtminstone ett visst mått av styrning. Frågan gäller då möjligheten att garantera genomförandet av politiskt fattade beslut utan att behöva tillgripa repression eller andra kostsamma kontrollapparater.

Demokratin som exempel

Det kan vara dags för viss konkretion. Låt oss vända blicken mot demokratin och då direkt ställa kärnfrågan: Kan vi med något slags viss-

het tala om att folkviljan råder när vi fattar beslut i enlighet med demokratiska metoder?

Det finns ett generellt bekymmer som drabbar inte bara demokratin utan varje metod som på grundval av medborgarnas uppfattningar vill fastställa en gemensam politisk linje. Det bekymret är att tillvaron inte är perfekt. Det är helt enkelt logiskt omöjligt att med hjälp av stadgar och regler garantera att politiken inte präglas av godtycke eller irrelevanta omständigheter. Den enda möjligheten att försäkra sig mot just detta är att införa diktatur, men det kanske inte är någon större poäng eftersom man då skaffar sig andra och mer allvarliga bekymmer.

Rent konkret betyder det att det alltid finns en risk att folkviljan perverteras genom manipulation – av dagordningen eller genom taktikröstning. Visst kan det anföras att vi alla har ett intresse av att vårda oss om demokratin, och att vi alla därför bör undvika den typen av illojalt beteende. Men säg det åt den potentielle förloraren, till den som med mindre manövrer kan påverka ett politiskt beslut i en för egen del förmånlig riktning.

Demokratis legitimitet och förmåga är alltså ytterst sett beroende av att vi alla som medborgare tar ansvar för dess sätt att fungera. Men det är också lätt att inse att detta inte på något enkelt sätt har en lösning enbart med hjälp av förnuftet.

Det första samarbetsproblemet – värden av allmänningen

Paradexemplet på ett samarbetsproblem av det slag som här har illustrerats handlar om *allmänningen*. Tanken är då att vi alla och envar står inför valet att ta ansvar för det gemensamma (dvs. skötseln av allmänningen) eller att överlåta detta till andra och då i stället enbart se till vårt eget. Det är två faktorer som kan sägas känneteckna allmänningens problem:

- i) Oavsett hur *andra väljer* att agera tjänar jag själv alltid på att enbart tänka på mig själv.
- ii) Oavsett hur *jag själv väljer* att agera föredrar jag alltid att så många som möjligt av de andra väljer att ta ansvar för det gemensamma. Detta samarbetsproblem är klassiskt. Det illustrerar nämligen att Adam Smiths ”*osynliga hand*” har en baksida. Drömmen om ett samhäl-

le där egoismens krafter på ett automatiskt sätt kan tjäna det gemensamma är naiv. Den individuella rationaliteten kan komma i konflikt med önskemål som vi alla delar. Allmänningens stora problem är att vi var och en tenderar att välja det vi själva är intresserade av, och detta leder med obönhörlig logik till att det gemensamma bästa offras. En Rousseau skulle ha sagt att detta visar skillnaden mellan ett samhälle grundat på *summan av allas enskilda viljor* och ett samhälle som utgår från *allmänviljan*. Modellen ger en slagkraftig formulering åt det första av de båda snålskjutsproblem som vi tidigare formulerade. Och det räcker med att hänvisa till exempel på hur naturen överutnyttjas för att inse dess relevans.

Hur hantera det första samarbetsproblemet?

Hur kan man då lösa eller hantera detta problem? Hur kan den enskildes förnuft bringas i samklang med allas bästa? Låt oss se vad idéhistorien har att erbjuda. *Thomas Hobbes* var den förste som tydligt och klart såg detta samarbetsproblem. Han formulerade sina idéer med 1600-talets religionsstrider i England och Europa som bakgrund. Hans förslag till lösning var *enväldet*. För att människor skulle kunna ägna sig åt sådant som de drömde om fordrades att samhället byggde på lag och ordning, och för detta krävdes ingenting mindre än att all makt samlades hos en enväldshärskare, en *Leviathan*. Alternativet var ett samhälle präglad av ”allas krig mot alla”, ett samhälle där ”[m]änniskans liv är ensligt, armt, vämjeligt, djuriskt och kort”, ett samhälle där det inte fanns någon rätt eller rättvisa.

För Hobbes stod lydningen i centrum. Den tanke som kan härledas från Hobbes är att man med makt och med hot skall kunna tvinga medborgarna att ta samhällsansvar.

Denna lösning på samarbetsproblemet har vi alltsedan Hobbes dagar försökt att undkomma. Statsvetenskapen, eller åtminstone den politiska filosofin, kan uppfattas som en lång räkka repliker på och kommentarer till Hobbes idé om enväldets nödvändighet.

Förslagen till alternativ är däremot ganska få. Utöver Hobbes idé om makt och våld som in-

strument för det gemensamma bästa, finns förslag om att känslan och gemenskapen skall kunna utgöra den grund på vilken samhället vilar, men också tankar om att det trots allt är till förnuftet som vi måste lita när vi bygger ett samhälle.

Det senaste modet i den vägen går i samhällsvetenskapliga sammanhang under benämningen ”upprepade spel”. Just genom att allmänningens problem ständigt återkommer finns möjligheten att komma till rätta med det slags oansvariga beteende som skapar till exempel miljöförstörelse. Receptet heter ”tit för tat”, men är egentligen inget annat än den gamla tanken om ”öga för öga och tand för tand”, dvs det är den enkla vedergällningens filosofi som upphöjs till högsta förnuft. Tillåt mig tvivla. Det kan i och för sig vara möjligt att denna enkla handlingsregel i vissa sammanhang alstrar gynnsamma situationer. Men lika säkert är att samma filosofi också är kärnan i vendettan, och att den därmed kan vidmakthålla maffialiknande samhällsstrukturer.

Det andra samarbetsproblemet – generositetens betydelse

Det andra horisontella samarbetsproblemet kan illustreras med ett påhittat men inte alltför osannolikt exempel, nämligen en situation där pappan i familjen kommer hem på fredagskvällen med en stor påse *Non stop* till sina tre döttrar. Vad är det då som händer? Jo, i stället för en gemensam skål med karameller, finner vi snart de små godisknapparna i tre lika stora högar. Och det fungerar bra, åtminstone om pappan är med och övervakar (dvs stoppar lite godis i sin egen mun) att det sammanlagda antalet karameller är jämt delbart med tre. Men efter en stund utbryter en diskussion om vilken färg som är bäst, och flickorna börjar räkna i sina högar. Det uppdragas snart att fördelningen inte blev helt och hållet rättvis. Friden har övergått till konflikt – de tre änglarna har förvandlats till tre perspektivlösa rättshaverister.

Det problem som på detta sätt illustreras med en tämligen banal historia fångar en insikt som kan förknippas med ett visst slags konservativt samhällstänkande (Hume). Det sätter fingret på

det faktum att vi ibland är tvungna att acceptera att vissa åker snålskjuts på andra. Jakten på milimeterättvisa och oförmågan att visa generositet riskerar att urholka samhället.

Det tredje samarbetsproblemet – härskandets teknik

Och slutligen, och bara helt kort, det vertikala samarbetsproblemet. Ett samhälle förutsätter samordning. En politisk samfällighet innefattar åtminstone något mått av styrning. Den klassiska bilden av vad det handlar om finner vi hos den florentinske renässanstänkaren Machiavelli. Men det finns ingen anledning att här uppehålla sig vid hans tänkande. Inte ens den påfallande likheten med den kommunistiska styrningsfilosofin motiverar detta. Det finns inte heller anledning att närmare behandla det första försöket (hos Rousseau) att formulera en demokratisk styrningsfilosofi. Jag tror nämligen att praktiken i 1900-talets demokratiska stater är mer mångfacetterad och rik än de försök som gjorts att utveckla demokratisk teori utifrån detta.

En möjlig slutsats: Känslan ställd i förnuftets tjänst

Den politiska betydelsen av upplysningen kan knappast överskattas. På gott och ont förändrade den hela vårt sätt att se på samhället och då särskilt på människans roll som politiskt handlande samhällsvarelse. Med det mänskliga förnuftet i högsätet urholkades den traditionella auktoriteten hos nedärvda samhällsinstitutioner. När den nya tidens människor tog sig rätten att mäta politiken med sina egna måttstockar såddes frön till framtida samhällsomvälvningar. Varken den

franska eller den amerikanska revolutionen går att föreställa sig utan det politiska upplysnings-tänkandet.

De stora omvälvningarna under 1700-talet kan dock inte reduceras till enbart manifestationer av politiskt förnuft och rationalism. Den kombination av politisk klarsyn och intellektuell tankekraft, som allra tydligast kommer till uttryck i James Madisons plädering för USA:s konstitution, är förvisso en betydelsefull del av den amerikanska revolutionens idéarv. Men den amerikanska oavhängighetsförklaringen skrevs trots allt av den i politiskt avseende mer romantiskt lagde Thomas Jefferson. Och den franska revolutionens ideologiska bidrag bör i första hand förknippas med det radikalt demokratiska och egalitära tänkandet hos romantikern Rousseau. Det politiska upplysningstänkandet blev en omvälvande kraft i samhället först då den bildade förening med den politiska romantikens mer folkliga strävanden.

Så är det då möjligt att knyta några förhoppningar till en politik på upplysningens grund? Har den demokratiska reformismen någon framtid? Det försiktigt optimistiska svar som min preliminära analys kan erbjuda är att politik på upplysningens grund trots alla invändningar ändå framstår som ett någorlunda trovärdigt och rimligt alternativ, men endast under förutsättning att demokratin fortfarande är möjlig. Och demokratin framtid avgörs ytterst av folket självt. Politik på upplysningens grund kan således vara rimlig, åtminstone om känslan ställs i förnuftets tjänst.

Jörgen Hermansson

Trender och traditioner inom svensk statsvetenskap åren 1976-1996

På tröskeln till år 2000 kan man inom svensk statsvetenskap se fram emot ett nytt verksamt århundrade vilket därmed blir det tredje i raden för den statsvetenskapliga disciplinen. Men innan man tar klivet över millennietröskeln finns det anledning till reflektion och tillbakablickar.

Den här översikten är en förkortad version av min C-uppsats från 1997 med titeln *21 års trender och traditioner inom svensk statsvetenskap – en kvantitativ studie av 212 doktorsavhandlingar åren 1976-1996*. Syftet med denna översikt är att beskriva flera aspekter av de svenska doktorsavhandlingarna mellan 1976 och 1996. Några av de frågor som ställs i studien är: Vad skriver man om? Vilka metoder tar man till sin hjälp? Vilka forskare hänvisar man till? Vilken ambitionsnivå har man med sin avhandling?

Dessa frågor besvaras i två jämförande perspektiv, dels över tid, dels mellan fem olika svenska universitet.

Åren 1976-1996 har delats upp i tre sjuårsperioder när resultaten redovisas: 1976-1982, 1983-1989 samt 1990-1996. Produktionen är ganska jämn över de två första tidsperioderna med 62 respektive 68 avhandlingar. Under nittio-talet har dock antalet ökat med ungefär en tredjedel till 82 färdiga doktorsavhandlingar. Av totalt 212 är 43, d v s 20%, författade av kvinnor. De sju första undersökta åren var endast 8% av författarna kvinnor. Under nittio-talet har andelen ökat till 25%.

Räknat i antal färdiga doktorsavhandlingar, åren 1976-1996, så har institutionen i Lund flest, därefter följer Uppsala och Stockholm. Institu-

tionerna vid Göteborgs och Umeås universitet är betydligt mindre än de andra. Lund är störst men har lägst andel kvinnliga författare. 12% av Lunds 58 avhandlingar är författade av kvinnor, mot 28% i Göteborg som uppvisar det högsta värdet.

Avhandlingarnas ämnesinriktning

För att kunna definiera olika ämnesinriktningar tillämpar jag en sakområdesindelning som Olof Ruin (1978) använt. I tabell 2 ser man hur avhandlingarna fördelar sig över de tio olika sakområdena. Resultaten visar att politisk teori, internationell politik och policystudier utgör de tre största sakområdesgrupperna. Det är också samma tre grupper som procentuellt sett har varierat mest över de tre studerade tidsperioderna.

Övriga sju sakområden ligger mer eller mindre jämnt fördelade över tiden med två undantag, offentlig förvaltning och politisk sociologi som bägge minskar från 13% till 7%.

Under det sena sjuttio-talet återfinns nära nog var fjärde avhandling inom sakområdet politisk teori. Åren 1983-1989 halveras antalet och endast 10% av avhandlingarna identifieras som tillhörande politisk teori, för att sedan växa i antal och åter igen utgöra c:a 25% på nittio-talet. Kategorierna internationell politik och policy har det gemensamt att de genomgår en kraftig ökning, nästan en fördubbling, mellan de två första sjuårsperioderna för att sedan minska mellan andra och tredje perioden. Policystudier minskar dock procentuellt mer än internationell politik.

Förklaringar till undersökningens resultat har sökts i statsvetenskaplig litteratur. I en översikt över svensk statsvetenskaplig forskning åren 1960-1975 förklarar Ruin att de internationella

Tabell 1. Doktorsavhandlingarnas fördelning samt procentandel kvinnor efter disputationstyp.

Avhandlingar	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Samtliga
Antal (%)	58 (27)	56 (26)	53 (25)	25 (12)	20 (9)	212 (100)
Andel kvinnor	12	26	25	28	25	20

kontakterna var ganska sporadiska ända fram till andra världskrigets slut. Därefter tog de fart och under 60- och 70-talen var svensk statsvetenskap välintegrerad i det internationella akademiska nätverket där USA stod som portalfigur (Ruin, 1978, s 159).

Amerikaniseringen medförde att det på 50-60-talen svepte en behavioristisk våg över Sverige. Behaviorismen, politisk beteendeforskning, studerade människan och hennes miljö med hjälp av nya metoder. Traditionen hade en starkt utpräglad positivistisk forskningstro vilket medförde en revolutionerande framväxt av kvantitativa statistiska metoder. Allt som gick att mäta skulle mätas. Denna fokusering på metodologin skapade många kritiska röster. Nils Elvander sammanfattar denna skepsis i en enda fråga: *Är inte statsvetarna så besatta av metodologin, att de blir konservativa teknokrater, som blundar för tidens stora frågor?* (1974, s 95). David M. Ricci har skrivit en bok med titeln *The Tragedy of Political Science*, där själva tragedin, enligt Ricci, i korthet kan uttryckas som statsvetenskapens avsaknad av moraliska och etiska värden samt bristande engagemang för politisk handling, att ta ställning i de stora politiska frågorna (1984).

Behaviorismen tvingades alltså i försvarsställning och under sent 60-tal och hela 70-talet talades det om en postbehavioristisk revolution.

Tabell 2. Sakområdesindelning över tid i procent.

Sakområde	1976-1982	1982-1989	1990-1996	Totalt
Politisk teori	23	10	26	20
Ett lands politik*	10	7	10	9
Jämförande politik	0	3	2,5	2
Offentlig förvaltning	13	7,5	7	9
Policy	16	24	16	18,5
Kommunal-/regionalpolitik	8	4,5	6	6
Internationell politik	16	28	24,5	23
Politisk sociologi	11	13	7	10
Politisk ekonomi	1,5	0	1	1
Politisk juridik	1,5	3	0	1,5
Totalt	100	100	100	100
Antal avhandlingar	62	68	82	212

* Dock ej utrikespolitik.

Här ingick förespråkare för policystudier, idéanalytiker, rena teoretiker men också kvantitativt inriktade beteendeforskare med en annan syn på värderingsproblemet än majoriteten (Elvander, 1974, s 100). Huvudtanken hos policyanhängare var att den politiska beteendeforskningen hade tappat bort politikens innehåll. Man hade ensidigt sysslat med det politiska systemets inputsida och med själva beslutsfattandet, men man hade försummat outputsidan—resultaten av de politiska besluten (Ricci, 1984, s 202).

Med bakgrund av ovan diskussion verkar det troligt att de resultat som visar på en ökning av antalet policystudier i början på åttiotalet skulle kunna förklaras som en reaktion mot behaviorismens ideal och en ambition att se mer till själva innehållet av politiken. Samtidigt minskar intresset för politisk sociologi vari de flesta beteendeinriktade eller ”behavioristiska” ämnen inbegrips. Visserligen ger minskningen först utslag under den tredje tidsperioden, 1990-1996, men man kan ju tänka sig att det bland åttiotalets doktorander fanns delade meningar om det behavioristiska paradigmet, och att en skara fortfarande försvarade det.

Att antalet avhandlingar tillhörande sakområdet politisk teori mer än halverades mellan 1983-1989, hade förmodligen David M. Ricci förklarat med hjälp av behaviorismens idéer om metodologi. Ricci beskriver samma skeende i

Tabell 3. Geografisk anknytning över tid.

% avhandlingar med geografisk anknytning till	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Enbart Sverige	50	59	54	54
Sverige och annat land	10	9	17	12
Land/länder utanför Europa	26	22	15	20

USA – ett minskat intresse för politisk teori – fast något mer än ett decennium tidigare och han hävdar att det främst berodde på att de nya kvantitativa metoderna var mindre applicerbara på mer filosofiskt inriktade studier. Eller med hans egna ord: *It was not that philosophical matters were deemed unimportant in principle, but that there seemed no way of dealing with them scientifically.* (1984, s 144).

Undersökningen visar vidare att fokusering på politiska partier är vanligare förekommande än fokusering på intressegrupper. I en artikel från 1978 hävdar Olof Ruin att förhållandet traditionellt var precis det omvända förr men att ett ökat intresse för partier inträffade mellan 1960-1975 (s 175). Undersökningens värden visar just ett starkt fokus på partier åren 1976-1982, 27% totalt, som sedan avtar till 19% andra perioden och stiger en aning till 22% mellan 1990-1996. Andelen avhandlingar som koncentrerar sig på intressegrupper är mindre men ökar lite från period till period, totalt från 7% till 13%. Det sammanlagda värdet för avhandlingar som fokuserar på politiska partier och intresseorganisationer är jämnt, runt 30%, över hela tidsperioden.

Tabell 4. Studerad tidsperiod över tid.

% avhandlingar efter tidsanknytning	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Studerad tid mindre än 10 år avlägsen	28	32	34	32
Studerad tidsperiod större än 50 år	15	7	18	14
Studerad tidsperiod 10-50 år	40	43	34	39
Studerad tidsperiod mindre än 10 år	37	50	44	44

Vidare bekräftar undersökningsresultaten bilden av svensk statsvetenskaplig forskning som utpräglad etnocentrisk (Anckar, 1991, s 248).

Tabell 3 visar att över hälften av avhandlingarna utspelar sig på hemmaplan. Utöver det tillkommer ”Sverige och annat land” vilket innefattar alla avhandlingar som geografiskt anknyter till Sverige i kombination med ett eller flera andra länder. De två kategorierna tillsammans har stigit från 60% till 68% de två första perioderna och mätte 71% 1990-1996. I slutet på 70-talet utspelade sig var fjärde avhandling utanför västvärldens gränser men andelen har sedan reducerats som tabellen visar och var under den senaste sjuårsperioden nere i 15%. En betydande andel avhandlingar saknar geografisk anknytning, i regel mer idéinriktade studier, vilka inte visas i tabellen. Första och tredje tidsperioderna utgjorde de en tiondel men försvann ur statistiken åren 1983-1989 vilket hör ihop med att intresset för politisk teori sjönk drastiskt under samma period.

I bestämningen av avhandlingarnas tidsanknytning har jag mätt den studerade periodens längd samt avgjort om studien har aktualitetsan-

knytning, i betydelsen studerad tid mindre än tio år avlägsen.

Lite mer än var tredje avhandling har aktualitetsanknytning på nittioalet (tabell 4). Vad beträffar den studerade periodens längd visar tabellvärdena att det inte förekommer några dramatiska variationer över tid.

Avhandlingarna blir mer teoretiska

Det skytteanska priset vanns 1995 av Robert A. Dahl och i anknytning till det publicerade *Scandinavian Political Studies* en artikel där pristärogaren samlar sina reflektioner över ett halvt sekels statsvetenskap. I artikeln uppehåller sig Dahl vid några förändringar som han finner intressanta och viktiga. En av dessa är en förstärkt angelägenhet att kunna verifiera och falsifiera sina forskningsresultat som går hand i hand med två andra viktiga förändringar: en ökad uppmärksamhet på metodologiska frågor samt ett stort och variationsrikt omfång använda metoder. Dahl menar att de senaste femtio årens växande metodologiska förfining är imponerande (1996, s 87). Samtidigt har ämnet blivit avsevärt mer teoretiskt. Ateoretiska, deskriptiva studier är idag sällsynta (Dahl, 1995, s 88).

Ämnet innebär en pluralism som spänner över ett brett spektrum, vilket också medför att disciplinen drar åt olika håll. Gabriel Almond använder bilden av statsvetare sittandes vid helt separata bord som en metafor för de olika skolorna och riktningarna inom ämnet idag, alla med sin egen uppfattning om rätt och riktig statsvetenskap (1990, s 13).

Tabell 5. Olika aspekter av teori över tid.

% avhandlingar med	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Omfattande begreppsapparater, modeller, analys-schemata	65	68	73	69
Ringa teori	7	1	1	3
Uttalat normativa inslag	10	16	12	13
Heuristisk teori	13	22	35	25
Grafer som teoribärare	65	77	77	73

* Modeller med fullständig rationalitet (t ex spelteori, public choice) och idealtyper, enligt Lundquist, 1993:81.

Med behaviorismen följde ett behov av matematiska hjälpmedel för att kunna rationalisera och organisera alla empiriska data. Därför ökade användningen av matematik markant i och med behaviorismen, men det var nästan uteslutande begränsat till statistik. Under den perioden utvecklades en mängd nya statistiska tekniker, i synnerhet multivariata sådana (Riba, 1996, s 479). Därefter började statsvetare använda sig av symbolisk logik samt nya typer av matematik i anknytning till spelteori. Parallellt fortgick tillämpningen av statistik och vidareutvecklingen av den. Statsvetenskapen har alltså genomlevt två matematiska ”toppar”, där den första består av behaviorismens framodlande av kvantitativa tekniker, och den andra av matematik förknippad med rational-choicevägen som breddade ut sig kring 70-talet (ibid, s 494f).

I tabell 5 visas de mätvärden som är relaterade till de undersökta avhandlingarnas teoretiska innehåll.

Utnyttjandet av teoretiska modeller och begreppsapparater ökar över varje period samtidigt som avhandlingar med endast ringa teori tydligt avtar. Normativa frågor diskuteras i totalt sett lite mer än var tionde avhandling, ett värde som har varierat lite över tid. 1983-1989 mätte värdet högst med 16% men sjönk sedan fyra procentandelar på 90-talet. Tabellen visar vidare att förekomsten av rationella modeller och idealtyper har ökat markant. På nittioalet är något mer än var tredje avhandling bärare av heuristisk teori jämfört med endast 13% åren 1976-1982. Det visar på ett genomslag av ett andra matematiskt uppsving som nämdes tidigare. Även an-

Tabell 6. Uttryckt ambitionsnivå över tid.

% avhandlingar med av författaren uttryckt ambitionsnivå	% avhandlingar med av författaren uttryckt ambitionsnivå			Totalt
	1976-1982	1983-1989	1990-1996	
Deskriptiv	24	34	29	29
Explanativ	3	7	7	6
Både deskriptiv och explanativ	29	25	20	24
Explorativ	3	4,5	4	4
Teoriutvecklande	3	4,5	4	4
Teoriutvecklande	10	12	23	16
Anges ej	28	13	15	18
Summa	100	100	100	100
Antal avhandlingar	62	68	82	212

vändningen av grafer som teoribärare har ökat betydande över mätperioderna.

En annan aspekt som har teoretisk anknytning är vilken ambitionsnivå avhandlingsförfattaren uttrycker.

Framför allt två saker är tydliga i tabell 6: en uttryckt teoriutvecklande ambition har ökat markant, och studier där ingen ambition uttrycks har halverats. Vanligast är dock att ambitionsnivån är deskriptiv eller både deskriptiv och explanativ. Teoriutvecklande och explorativa studier är mest sällsynta.

Användandet av kvantitativa metoder minskar medan fallstudien tilltar starkt

Kvantitativa metoder utgjorde det första matematiska genombrottet i statsvetenskaplig forskning. I undersökningen har mätts i vilken utsträckning kvantitativ analys används i avhandlingarna samt om analysnivån i dessa fall är uni-, bi- eller multivariat.

Tabell 7 visar att användningen av kvantitativ metod var störst i mellanperioden då hela 62% av avhandlingarna använde kvantitativ metod. Andelen kvant är lägst mellan 1990-1996, med 39%. Procentuellt sett ligger kategorin ”i liten utsträckning” konstant med 13% över hela den studerade perioden. Alltså hittas skillnaderna inom kategorin kvantitativ metod ”i stor utsträckning”. Om man jämför den sistnämnde mellan 1983-1996 visar det sig att andelen i det

närmaste halverades från 49% till 26%. Vidare visar siffrorna i den nedre delen av tabellen att av samtliga avhandlingar med kvant befann sig, 1976-1982, 40% på multivariat nivå. Samma siffra har minskat till 31% på nittioalet. Parallellt har andelen kvantitativa analyser på univariat nivå fördubblats sedan den första mätningen. Detta antyder att de kvantitativa avhandlingarna blivit ”mjukare”. Alltså visar resultaten två saker angående praktiserandet av kvantitativ metod: det avtar och det antar något mjukare former.

Åttiotalets starka intresse för kvantitativ metod bör stå i relation till det metodologiska genombrottet behaviorismen medförde. Utvecklingen är i överensstämmelse med hur den beskrivs i litteraturen – intresset för kvantitativa metoder växer till en början för att sedan avta samtidigt som fokus förflyttas till olika rationella modeller som inbegrips i heuristisk teori. Det råder dock en viss tidsförskjutning mellan resultaten och litteraturbeskrivningarna. Detta beror förmodligen främst på att en doktorsavhandling i regel är ett mångårigt projekt, i värsta fall ett livsprojekt.

I den kvalitativa metodfloran är fallstudien den i särklass vanligast förekommande.

Fallstudien som metod har dessutom ökat avsevärt under den studerade tidsperioden (tabell 8). Det är svårt att knyta fallstudien till särskilda ämnen eller sakområden. Användandet av metoden är relativt jämnt spridd över hela fältet med ett undantag – inom politisk sociologi, där

Tabell 7. Kvantitativ metod och analysnivå över tid.

% avhandlingar där kvantitativ metod utnyttjas	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Inte alls	47	38	61	50
I liten utsträckning	13	13	13	13
I stor utsträckning	40	49	26	37
Summa	100	100	100	100

För avhandlingar med kvantitativ metod :

	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Univariat analysnivå	11	6	23	14
Bivariat analysnivå	49	55	46	50
Multivariat analysnivå	40	39	31	36

metoden används minst. Tillämpningen av komparativ metod har däremot legat oförändrad runt 27% över hela tidsperioden.

Bland de övriga metodalternativen visar sig idéanalys och kvalitativ innehållsanalys vara de vanligast förekommande. Det är också de som varierar mest över tid. Idéanalys förknippas främst med avhandlingar vars sakområde är politisk teori och detta förklarar att idéanalys avtar åren 1983-1989. Samma tidsperiod ökar användningen av kvalitativ innehållsanalys. Mina erfarenheter visar att kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys oftast kombineras för att komplettera varandra. Därför finns det ett samband mellan frekvensen av kvalitativ innehållsanalys och frekvensen av kvantitativ metod.

Tabell 8. Kvalitativa metoder över tid.

% avhandlingar med kvalitativ metod*	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Fallstudie	27	41	61	45
Komparativ metod	26	29	26	27

Beteckningar under kvalitativ metod som används av författaren själv:

	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Idéanalys	18	7	16	14
Innehållsanalys	5	16	7	9
Övrig**	9	8	11	9

* Enligt författarens uttrycksätt.

** Debattanalys, argumentationsanalys, tankeskolor, idékritik och historisk metod.

Det refereras mest till svenska statsvetare

Diskuterar avhandlingsförfattarna fortsatt forskning? Samt hänvisar de till Lewin, Marx och Easton? Det är två frågor i det här avsnittet vars svar ger en bild av hur avhandlingarnas förhållande till den statsvetenskapliga forskningsdisciplinen ser ut.

Tabell 9 visar tydligt att det tycks vara regel snarare än undantag att man, i sin avhandling, tar avstamp i tidigare forskning. Däremot är det betydligt ovanligare att diskutera sitt forskningsområdes framtid. Att referera till handledaren är en företeelse som har ökat kraftigt sedan den första mätperioden medan frekvensen av tyska och franska referenser har minskat.

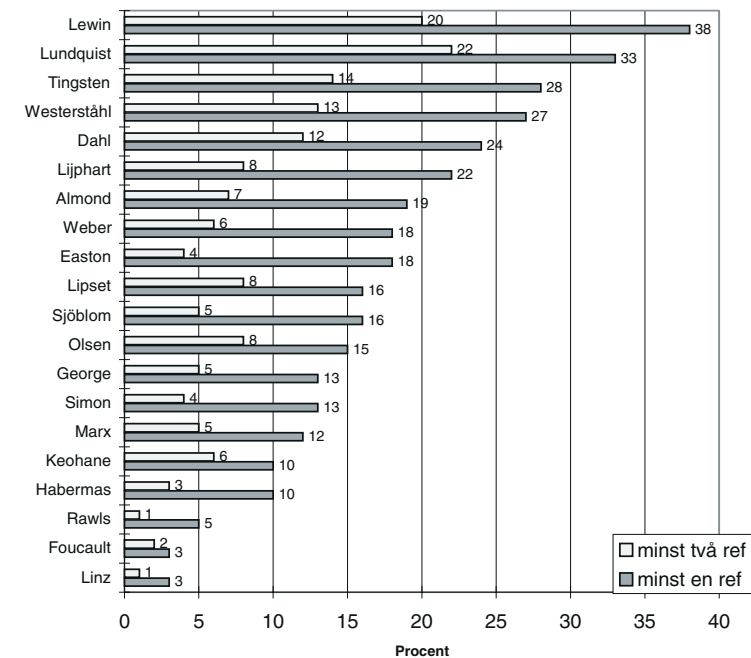
Tabell 9. Anknnytning till tidigare och fortsatt forskning samt referens till handledare och tysk/fransk forskning över tid.

% avhandlingar med	1976-1982	1983-1989	1990-1996	Totalt
Anknnytning till tidigare forskning	68	76	79	75
Diskussion om fortsatt forskning	21	7	28	19
Referens till arbete av handledaren	52	73	79	69
Referens till fransk forskning	23	16	7	15
Referens till tysk forskning	26	18	17	20

För att kunna bilda sig en uppfattning om vilken forskning avhandlingsförfattarna refererar till har jag utifrån en lista på tjugo betydande namn inom disciplinen kodat närvaro och frånvaro av samtliga dessa namn i avhandlingarnas litteraturförteckningar. I figur 1 visas alla namnen samt den procentuella andelen avhandlingar vari minst en respektive minst två referenser av respektive namn finns representerad. Värdena i

figuren är presenterade i en fallande skala utifrån mätningen "minst en referens".

En första iakttagelse är att de fyra "i topp" är svenska statsvetare och av dem är Leif Lewin den forskare det refereras till oftast. Om man däremot ser till mätningen där minst två referenser till författaren är kravet innehar Lennart Lundquist det högsta värdet.

Figur 1. Andel avhandlingar i procent vari respektive namn finns som referens i litteraturförteckningen minst en respektive minst två gånger.

Tabell 10. Avhandlingarnas procentuella fördelning över sakområden efter ort.

Sakområde	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Politisk teori	21	21	21	16	15	20
Ett lands politik	3	13	9	12	10	9
Jämförande politik	1,5	3,5	-	-	5	2
Offentlig förvaltning	14	3,5	13	8	-	9
Policy	9	28,5	15	16	30	18
Kommunal-/regionalpolitik	14	2	4	-	10	6
Internationell politik	34,5	18	23	20	10	23
Politisk sociologi	1,5	7	11	28	20	10,5
Politisk ekonomi	-	-	4	-	-	1
Politisk juridik	1,5	3,5	-	-	-	1,5
Totalt	100	100	100	100	100	100
Antal avhandlingar	58	56	53	25	20	212

Betraktat över alla tre tidsperioderna så är det endast ett fåtal av dessa herrar som förlorar mark. Främst är det Easton, Almond och Marx, de två senare hade strax över 20% första perioden men ligger runt 10% på nittioalet. Eastons andel mer än halverades mellan de två första perioderna, från 29% till 13%. Intresset för Herbert Simon avtar också men det handlar endast om några procentenheter.

De vars popularitet tilltagit och kan påstås ha sin blomstringstid på nittioalet är: Alexander George (21)¹, Habermas (18), Keohane (15), Lijphart (28), Weber (23), Dahl (27) och Foucault (7). Foucault är en nykomling som saknade referenser fram till 1989. Under 90-talet refererades det däremot i sju procent av avhandlingarna till honom. Även Lewin (43) och Lundquist (42) har konstant ökat men de har å andra sidan höga värden över alla tre perioderna. Nittioalet har också inneburit en renässans för Herbert Tingsten. 35% hänvisade till honom åren 1990-1996, mot 21% åren 1983-1989.

Undersökningen visar även hur många av de tjugo herrarna som avhandlingsförfattarna hänvisar till. De första två perioderna saknade 10% referenser till Lewin, Lundquist och alla de andra, mot bara 4% 1990-1996. Ylva Stubbergaard från Lund refererar till tretton av de tjugo, vilket är det högsta värdet, genomsnittet ligger kring fyra namn.

Avslutningsvis ett par ord om avhandlings-språk. En övervägande majoritet av avhandling-

arna är skrivna på svenska, en tredjedel på engelska och endast tre stycken är skrivna på franska(2) eller tyska(1). Andelen avhandlingar skrivna på engelska ökar inte över tid, vilket man annars kunde ha trott vara ett naturligt led i en ökad internationalisering. Tvärtom avtar andelen engelska avhandlingar i mittenperioden.

Avhandlingarnas ämnesinriktning skiljer sig starkt från institution till institution

Hur ser det då ut på de olika universiteten? För både Lund och Stockholm är internationell politik och därefter politisk teori vanligast. Policystudier är vanligast i Uppsala och Umeå men som nummer två kommer politisk teori i Uppsala och för Umeå politisk sociologi. I Göteborg, slutligen, är politisk sociologi populärast följt av internationell politik.

Även om alla universitet, utom Umeå, har relativt hög procentdel internationell politik så utmärker sig Lund som har det högsta värdet på 34,5%. Det är också intressant att iaktta värdena för politisk sociologi: Göteborg och Umeå har särskilt höga värden i jämförelse med fördelningen över de tre andra universiteten, där Lund ligger i särklass lägst. På samma sätt är policystudier betydligt vanligare i Uppsala och Umeå jämfört med resten. Två sakområdeskategorier som däremot känns väldigt spretiga och

Tabell 11. Geografisk anknytning efter ort.

% avhandlingar med geografisk anknytning till	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Enbart Sverige	47	46	60	64	70	54
Sverige och annat land	17	11	8	8	20	12
Ej Sverige, land/länder utanför Europa	22	27	23	8	5	20

ojämna i sin fördelning är kommunal- och regionalpolitik samt offentlig förvaltning. Båda kategorierna är störst i Lund.

Är då alla fem universitet lika etnocentriska?

Tabell 11 visar att sju av tio avhandlingar i Umeå har geografisk anknytning endast till Sverige. Läger man därefter till kategorin som inbegriper Sverige och annat land så berör hela 90% av Umeås avhandlingar svenska förhållanden. I sammanhanget visar sig Uppsala vara minst etnocentriskt då 27% av deras analyser äger rum utanför västvärldens gränser. Att Skandinaviska Afrikainstitutet är placerat i Uppsala spelar med största sannolikhet en stor roll i sammanhanget. Det är förvånande att Lund och Stockholm som är störst i avseendet internationell politik också har många avhandlingar som geografiskt sträcker sig utanför Europas gränser.

Vad gäller den tidsmässiga anknytningen så visade sig skillnaderna mellan de olika universiteten vara relativt små men Uppsalas avhandlingar kan dock påstås avvika något (tabell 12). Det är betydligt vanligare i Uppsala med längre

studerade tidsperioder och endast 16% av Uppsalas avhandlingar har aktualitetsanknytning.

Heuristisk teori vanligast där kvantitativ metod har svagast fäste

Det föreligger stor variation i val av teori och metod mellan de fem universiteten. På frågan om vilken ambitionsnivå författaren uttryckt kan sägas att Lund, Göteborg och Umeå har höga procentandelar studier med en teoriutvecklande ambition. Både explorativa och teori-prövande avhandlingar är högst sällsynta. Värt att nämna är dock att 9 % av avhandlingsförfattarna i Uppsala uttrycker en teori-prövande ambition. I Stockholm saknar 30% av avhandlingarna uttryckt ambitionsnivå vilket är betydligt högre än för de övriga.

I Göteborg och Lund saknas avhandlingar med endast ringa grad av teoretiskt innehåll, samtidigt innehar samma universitet högst procentdelar avhandlingar med teori i form av hela modeller eller begreppsapparater. Normativa inlag är vanligast i Uppsala och Göteborg,

Tabell 12. Studerad tidsperiod efter ort.

% avhandlingar med tidsanknytning	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Studerad tid mindre än 10 år avlägsen	36	16	32	44	45	32
Studerad tidsperiod större än 50 år	7	29	11	8	5	14
Studerad tidsperiod 10-50 år	36	38	42	40	40	9
Studerad tidsperiod mindre än 10 år	53	25	47	48	55	44

Tabell 13. Olika aspekter av teori efter ort.

% avhandlingar med	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Omfattande begreppsapparater, modeller, analys schemata	78	66	55	88	65	69
Ringa teori	-	5	4	-	5	3
Uttalat normativa inslag	12	16	11	16	5	13
Heuristisk teori	22	46	11	20	10	25
Grafiska illustrationer	86	86	72	100	100	86
Grafer som teoribärare	85	70	57	80	85	73

* Modeller med fullständig rationalitet (t ex spelteori, public choice) och idealtyper, enligt Lundquist, 1993:81.

minst vanligt är det i Umeå där endast fem procent av avhandlingsförfattarna diskuterar normativa frågor. Rationella modeller och idealtyper är mest förekommande vid Uppsala universitet och kan förklaras med institutionens forskningsprojekt *Politik som rationellt handlande*. Tabell 13 visar dock att Uppsalas verksamhet inte haft någon avsevärd spridningseffekt till övriga universitet.

Det är särskilt intressant att relatera tillämpningen av heuristisk teori till användningen av kvantitativ metod. Det tycks vara så att rational-choicevägen, på 70-80-talen, vann mark på bekostnad av tillämpandet av kvantitativ metod.

Lite tillsatsat kan relationerna i tabell 14 påstås vara de omvända i förhållande till relationerna i användningen av heuristisk teori; låga värden i det senare ger höga värden i det förra (jmf tabell 13). Det är mest sällsynt att kvantita-

tiv metod tillämpas i Uppsala, samtidigt som heuristisk teori är vanligast förekommande där. I Umeås fall är förhållandet det omvända mot Uppsalas: samtliga Umeås avhandlingar utnyttjar kvantitativa metoder men blott var tionde avhandling använder heuristisk teori. Vid Göteborgs universitet utnyttjar 80% av författarna kvantitativa metoder. Samma universitet var först i landet att erbjuda träning i kvantitativa tekniker då Jörgen Westerståhl och hans kollegor vid institutionen i Göteborg introducerade behaviorismen i Sverige på 50-talet (Ruin, 1978, s 163).

Tabell 14. Kvantitativ metod efter ort.

% avhandlingar där kvantitativ metod utnyttjas	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Inte alls	59	71	49	20	-	50
I liten utsträckning	7	16	13	12	25	13
I stor utsträckning	34	13	38	68	75	37
Summa	100	100	100	100	100	100

För avhandlingar med kvantitativ metod :

Multivariat analysnivå	34	38	18	45	55	36
Univariat analysnivå	4	7	33	15	-	14

Tabell 15. Kvalitativa metoder efter ort.

% avhandlingar med kvalitativ metod*	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Fallstudie	53	34	45	48	40	45
Komparativ metod	31	21	28	12	45	27

Beteckningar under kvalitativ metod som används av författaren själv:

Idéanalys	14	21	11	8	5	14
Innehållsanalys	9	13	6	16	5	9
Övrigt**	6	16	11	4	-	9

* Enligt författarens uttrycksätt.

** Debattanalys, argumentationsanalys, tanke skolor, idékritik och historisk metod.

Kvalitativa metoder starkast i Uppsala, svagast i Umeå

Resultaten har visat att universiteten har olika traditioner vad beträffar nyttjandet av kvantitativ metodik. De fem universiteten skiljer sig åt även vad gäller användandet av olika kvalitativa metoder.

Fallstudien som metod används frekvent på samtliga universitet medan komparationer varierar efter universitet. Föga oväntat visar sig idéanalys vara vanligast i Uppsala och Lund där politisk teori är stort. Kvalitativ innehållsanalys har högst värde i Göteborg. Kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys används ofta tillsammans vilket i stor utsträckning förklarar Göteborgs höga värden av bådaderna.

digare forskning, men att det är betydligt mer sällsynt att de uttalar sig om framtida forskning. I det här avseendet skiljer sig inte de olika universiteten åt nämnvärt.

Resultaten i tabell 16 visar också att skillnaderna är relativt små vad gäller referens till handledaren samt tysk/fransk litteratur.

Om vi mycket kort återgår till de tjugo refererade namnen (Lewin, Lundquist och de andra) så visar det sig att i Lund, Uppsala och Göteborg är den forskare som det oftast refereras till en av deras egna: Lennart Lundquist i Lund, Leif Lewin i Uppsala samt Jörgen Westerståhl i Göteborg. Lewin har en stark ställning över hela universitetsfältet medan Lundquist och Westerståhl är avsevärt mindre refererade på främmande universitet.

I Uppsala kan influenserna av Marx, Habermas, moralfilosofen Rawls samt Weber uppmärksammas. Alexander George är ett mycket stort namn i Lund men förekommer inte bland de tio vanligaste namnen på de andra universite-

Hänvisar till de sina

Tidigare konstaterades att det är mer regel än undantag att avhandlingsförfattare anknyter till ti-

Tabell 16. Anknytning till tidigare och fortsatt forskning samt referens till handledare

% avhandlingar med	Lund	Uppsala	Stockholm	Göteborg	Umeå	Totalt
Anknytning till tidigare forskning	69	80	81	72	65	75
Anknytning till fortsatt forskning	22	20	19	16	15	19
Referens till arbete av handledaren	71	66	68	76	70	69
Referens till fransk forskning	10	16	21	8	15	15
Referens till tysk forskning	16	23	21	24	15	20

ten. Samma position har Herbert Simon i Göteborg. Foucault hamnar inte bland de tio vanligaste namnen, men det bör påpekas att han förekommer i åtta procent av Stockholms avhandlingar mot endast två procent i Lund och Uppsala (förekommer ej i Göteborg och Umeå).

Hur många av de tjugo namnen som det refereras till varierar något från universitet till universitet. I Umeå har varje avhandling hänvisning till åtminstone en av de tjugo männen. 18% av Uppsalas avhandlingar saknar däremot hänvisning till de aktuella namnen. Generellt refererar Uppsalas författare till ett lägre antal av de tjugo nämnda i jämförelse med författare från de andra universiteten.

Avslutningsvis ska sägas att Lund och Stockholm har högst procentdel avhandlingar skrivna på engelska, något man kunde förvänta sig då internationell politik är störst i Lund och Stockholm.² Göteborg har lägst andel engelska avhandlingar, därefter Uppsala. De två franska avhandlingarna hör till Uppsala och den tyska till Stockholm.

Sammanfattning

Avhandlingarnas innehåll under den studerade perioden har i stora stycken påverkats av två rörelser – behaviorismen och den rörelse som väcktes mot den. Behaviorismens främsta bidrag till statsvetenskaplig forskning var av metodteknisk karaktär med mättekniker i spetsen. Metodvalen i sin tur har påverkat valen av ämnesområden. På samma sätt har behaviorismens motrörelse – postbehaviorismen – präglat statsvetenskaplig forskning i samma avseenden.

Kvantitativa metoder ökade till en början och nådde sin topp i mittenperioden för att därefter avta bestämt åren 1990-1996. Dessutom kan en trend som visar att de kvantitativa analyserna antar lägre analysnivåer skönjas. Att tillämpningen av kvantitativ metod minskar bör sättas i relation till de kritiska röster som riktades mot behaviorismens positivistiska forskningsideal och svaghet för statistik och matematik. Samtidigt som intresset för kvantifiering avtar så ökar användningen av fallstudien som metod mycket kraftigt över hela den studerade tidspe-

rioden. Därmed ökar ambitionen att gå på djupet med ett eller ett par undersökningsenheter och får därmed betraktas som ett ställningstagande mot kvantifiering.

Den metodtekniska utvecklingen återspeglas i ämnesvalen. Politisk sociologi som främst förknippas med behaviorismen är ett vanligt förekommande ämnesval de första två perioderna. Mest lidande av det metodtekniska klimatet blir mer filosofiskt inriktade studier som mer än halveras till antalet åren 1983-1989. Samtidigt ökade andelen policystudier markant vars anhängare stod i spetsen för postbehaviorismen med en vilja att se mer till de viktiga politiska frågorna och mindre till metodologiska konstern.

Vidare har det teoretiska innehållet i avhandlingarna blivit mer omfattande över tid. Men den tydligaste förändringen utgörs av en ökad fokusering på heuristisk teori. Häri ryms en övergång från ett mer empiriskt och induktivt angreppssätt inom forskningen som är förknippat med de kvantitativa metodernas matematik, till ett analytiskt och deduktivt forskningsgrepp där spelteori och symbolisk logik mm är de främsta forskningsredskapen (Riba, 1996, s 480). Resultaten visar vidare att de normativa frågorna inte har särskilt stort utrymme i den svenska statsvetenskapliga forskningen.

Jämförelsen mellan de svenska universiteten har visat att de olika institutionerna skiljer sig åt på många sätt men att det även finns många beröringspunkter mellan dem. I Uppsala har det under den studerade perioden funnits två huvudsakliga forskningsvägar. Den ena består av policyforskning med rationella förklaringsmodeller som metodologiska verktyg³, och den andra av mer teoretisk och idéinriktad forskning i kombination med kvalitativa metoder, företrädesvis idéanalys. Kvantitativ metod förekommer sällan i Uppsala medan det i Umeå inte finns en enda avhandling som saknar kvantifiering. Samtidigt är Umeåinstitutionen den enda som saknar analyser på idénivå. Policyanalys är procentuellt sett lika vanligt i Umeå som i Uppsala, men policyanslagarna i Umeå är uppenbarligen inte främmande för kvantitativa metoder.⁴ Ytterligare en gemensam nämnare för de båda universiteten är att hälften av deras avhandlingar fokuserar på partier eller intressegrupper.

Metodologiskt ligger Göteborg nära Umeå och det är värt att notera att kvantitativa metoder svenska historia började i Göteborg. Politisk sociologi är Göteborgs största sakområde som går hand i hand med metodologin.

Lund och Stockholm påminner i stora drag om varandra metodologiskt sett. I Stockholm är dock kvantitativ teori något vanligare än i Lund och heuristisk teori något vanligare i Lund än i Stockholm. Vidare är internationell politik tillsammans med politisk teori de vanligaste förekommande ämnesvalen vid de båda institutionerna. I Stockholm koncentrerar man sig mer på utrikespolitik. Det gäller inte Lund i samma utsträckning. Det är också värt att uppmärksamma det höga antalet avhandlingar i Lund som behandlar offentlig förvaltning och kommunalpolitik, sakområden som är mycket svagare på övriga institutioner.

Lund och Göteborg har högst andelar tydligt teoretiskt orienterade avhandlingar om man låter detta indikeras som förekomst av omfattande begreppsapparater, modeller och analyskemat. Dessutom är uttryckta teoriutvecklande ambitioner vanligare vid dessa båda institutioner. I ett könsperspektiv skiljer sig däremot Lund och Göteborg från varandra. Lund har den statistiskt sett lägsta andelen kvinnliga avhandlingarförfattare och Göteborg den högsta.

Hanna Larheden

Noter

1. Siffran i parentes visar procentvärdet för åren 1990-1996.
2. Hälften av de avhandlingar som behandlar internationell politik är skrivna på engelska.
3. Kom ihåg det omfattande forskningsprojektet i Uppsala: *Politik som rationellt handlande*, med start kring 1975, vilket förklarar de höga värdena för policyanalys och heuristisk teori i Uppsala.
4. Det kan i sammanhanget vara viktigt att upplysa läsaren om att procentsiffrorna avseende policystudier bygger på sex avhandlingar i Umeå mot hela sexton i Uppsala.

Litteraturförteckning

Artiklar och rapporter

- Almond, Gabriel, 1990. *A Discipline Divided*. London: Sage.
- Anckar, Dag, 1991. "Nordic political science: trends, roles, approaches", *European Journal of Political Research*, 20, 1991, s 239-261.
- Dahl, Robert A., 1996. "Reflections on a Half century of Political Science", *Scandinavian Political Studies*, Vol. 19, No. 2, s 85-94.
- Elvander, Nils, 1974, "Statskunskap", s 86-108, i Jörgen Ullenhag (red.), *Samhällsvetenskap på 70-talet*. Stockholm: Aldus.
- Halvorsen, Knut, 1992. *Samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur, Lund.
- Johansson, Leif, 1980. *Forskning om politik. En studie av doktorsavhandlingarna i statskunskap 1890-1975*. Delrapport 6 inom UHÄ-projektet "Forskarutbildningens resultat 1890-1975", Lund.
- Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Studentlitteratur, Lund.
- Riba, Clara, 1996. "The use of mathematics in political science: A survey of European and American Journals", *European Journal of Political Research*, 29, June 1996, s 477-508.
- Ricci, David M., 1984. *The Tragedy of Political Science*. Yale University.
- Ruin, Olof, 1978. "Political Science Research in Sweden 1960-1975", *Scandinavian Political Studies*, Vol. 12/1977, s 157-184.

Källmaterial:

Samtliga 212 svenska doktorsavhandlingar i statsvetenskap under perioden 1976-1996. En förteckning över dessa avhandlingar bifogas i bilaga.

Bilaga

Svenska doktorsavhandlingar i statsvetenskap 1976-1996.

(Författare, År för disputation, Statvetenskaplig institution: G=Göteborg, L=Lund, S=Stockholm, U=Uppsala, Um=Umeå, Titel)

- Adebo, Tarekegn, 1982, L, *Ideological Trends in the Political Thinking of the Developing Regions: The Case of Sub Saharan Africa.*
- Agevall, Lena, 1994, L, *Beslutsfattandets rutinisering.*
- Ahmed, Ishtiaq, 1985, S, *The Concept of An Islamic State: An Analysis of the Ideological Controversy in Pakistan.*
- Albinsson, Per, 1986, L, *Skiftningar i blått. Förändringar inom Moderata Samlingspartiets riksorganisation 1960-1985.*
- Alpay, Sahin, 1980, S, *Turkar i Stockholm. En studie av invandrare, politik och samhälle.*
- Amnå, Erik, 1981, U, *Planhushållning i den offentliga sektorn? Budgetdialogen mellan regering och förvaltning under efterkrigstiden.*
- Andersson, A Jan, 1994, L, *Nordiskt samarbete: aktörer och idéer och organisering 1919-1953.*
- Aronson, Torbjörn, 1990, L, *Konservatism och demokrati. En rekonstruktion av fem svenska högerledares styrelsedoktriner.*
- Asp, Kent, 1986, G, *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning.*
- Bartelson, Jens, 1993, S, *A Genealogy of Sovereignty.*
- Bartonek, Leo, 1992, S, *Der Topos Nähe.*
- Beckman, Björn, 1976, U, *Organising the Farmers. Cocoa Politics and National Development in Ghana.*
- Beckman, Björn, 1977, L, *Regional förvaltning och regional planering.*
- Bengtsson, Hans, 1995, L, *Förskolereformen. En studie i implementeringen av svensk välfärdspolitik 1985-1991.*
- Bennich-Björkman, Li, 1991, U, *Statsstödda samhällskritiker. Författarautonomi och statsstyrning i Sverige.*
- Bennulf, Martin, 1994, G, *Miljöopinionen i Sverige.*
- Bergfeldt, Lennart, 1992, U, *Experiences of Civilian Resistance. The Case of Denmark 1940-1945.*
- Bergman, Torbjörn, 1995, Um, *Constitutional Rules and Party Goals in Coalition Formation. An analysis of Winning Minority Governments in Sweden.*

- Bergqvist, Christina, 1994, U, *Mäns makt och kvinnors intressen.*
- Bergström, Göran, 1993, S, *Jämlikhet och kunskap. Debatter och reformstrategier i socialdemokratisk skolpolitik 1975-1990.*
- Bergström, Hans, 1987, S, *Rivstart—om övergång från opposition till regering.*
- Bergström, Tomas, 1988, L, *Konkurrerande eller kompletterande demokrati? Om företagsdemokrati i de svenska kommunerna.*
- Bjereld, Ulf, 1989, G, *Svensk Mellanösternpolitik. En studie av Sveriges agerande gentemot konflikterna i Mellanöstern 1947-1985.*
- Björklund, Fredrika, 1992, U, *Samförstånd under oenighet. Svensk säkerhetspolitik under det kalla kriget.*
- Björnsne, Roland, 1979, S, *Populism och ekopolitik. Utvecklandet av en ekopolitisk ideologi i Norge och dess relationer till ett mångtydigt populismbegrepp.*
- Bladh, Agneta, 1987, S, *Decentraliserad förvaltning. Tre ämbetsverk i nya roller.*
- Blom, P Agneta, 1994, L, *Kommunalt chefskap — en studie om ansvar, ledarskap och demokrati.*
- Blomkvist, Hans, 1988, U, *The Soft State. Housing reform and state capacity in urban India.*
- Boréus, Kristina, 1994, S, *Högerväg. Nyliberalism och kampen om språket i svensk debatt.*
- Bostedt, Göran, 1991, Um, *Politisk institutionalisering. Organisering av lokalt arbetsmiljöarbete.*
- Boström, Bengt-Ove, 1988, G, *Samtal om demokrati.*
- Brandell, Inga, 1981, U, *Les Rapports Franco-Algériens depuis 1962. Du pétrole et des hommes.*
- Brodin, Katarina, 1977, S, *Studiet av utrikespolitiska doktriner: teori och två tillämpningar.*
- Bäck, Henry, 1979, S, *Den utrikespolitiska dagordningen. Makt, protest och internationella frågor i svensk politik 1965-1973.*
- Capulong-Hallenberg, Virginia, 1987, S, *Phillippine Foreign Policy Toward the U.S. 1972-1980: Reorientation?.*
- Carlsson, Lars, 1993, Um, *Samhällets oregelighet. Organisering och policyproduktion i näringspolitiken.*
- Chime, Chimelu, 1977, S, *Integration and politics Among African States.*
- Dacyl, Janina, 1992, S, *Between Compassion and Realpolitik: In Search of a General Model of the Responses of Recipient Countries to Large-Scale Refugee Flows with Reference to the South-East Asian Refugee Crisis.*
- Dahlkvist, Mats, 1978, U, *Att studera Kapitalet. Första boken.*

- Davidson, Alexander, 1989, U, *Two Models of Welfare. The Origins and Development of the Welfare State in Sweden and New Zealand, 1888-1988.*
- Demker, Marie, 1993, G, *I nationens intresse? Gaulslimens partiideologi 1947-1990.*
- Eckerberg, Katarina, 1987, U, *Environmental Protection in Swedish Forestry. A Study of the Implementation Process.*
- Eduards, Maud, 1985, S, *Samarbete i Maghreb. Om regionalt samarbete mellan Marocko, Tunisien och Libyen 1962-1984.*
- El Obeid, Baker Abu, 1980, U, *The Political Consequences of the Addis Abeba Agreement.*
- Elander, Ingemar, 1978, U, *Det nödvändiga och det önskvärda. En studie av socialdemokratisk ideologi och regionalpolitik 1940-1972.*
- Elgström, Ole, 1982, L, *Aktiv utrikespolitik. En jämförelse mellan svensk och dansk parlamentarisk utrikesdebatt 1962-1978.*
- Eliaeson, Sven, 1982, U, *Bilden av Max Weber. En studie i samhällsvetenskapens sekularisering.*
- Engberg, Jan, 1986, Um, *Folkrörelserna i Välfärds-samhället.*
- Ersson, Svante, 1985, Um, *Kommunistpartier i Väst-europa: studier i elektoral variation.*
- Esaiasson, Peter, 1990, G, *Svenska valkampanjer 1866-1988.*
- Falkemark, Gunnar, 1982, G, *Power, Theory and Value.*
- Forje, W John, 1981, L, *The One and Indivisible Cameroon: Political Integration and Socio-Economic Development in a Fragmented Society.*
- Fredriksson, Bert, 1980, Um, *Högskolans basenheter — norm och verklighet.*
- Geraædt, Henry, 1983, L, *The People's Republic of China: Foreign Economic Relations and Technology Acquisition 1972-1981.*
- Gidlund, Gullan, 1983, Um, *Partistöd.*
- Gidlund, Janerik, 1978, Um, *Aktionsgrupper och lokala partier. Temporära politiska organisationer.*
- Gilljam, Mikael, 1988, G, *Svenska folket och löntagarfonderna. En studie i politisk åsiktsbildning.*
- Grip, Gunvall, 1987, U, *Vill du frihet eller tvång? Svensk försäkringspolitik 1935-1945..*
- Gynnerstedt, Kerstin, 1993, L, *Etik i hemtjänst. En studie av förvaltnings- och professionsetik.*
- Hadenius, Axel, 1976, U, *Facklig organisationsutveckling. En studie av Landsorganisationen i Sverige.*
- Hadenius, Karin, 1990, U, *Jämlikhet och frihet: Politiska mål för den svenska grundskolan.*

- Hagström, Bo, 1978, L, *1971 års länsförvaltningsreform. En utvärdering.*
- Hagård, Birger, 1976, S, *Nils Wohlin. Konservativ centerpolitiker.*
- Hallenberg, Jan, 1984, S, *Foreign Policy Change: United States' Foreign Policy toward the Soviet Union and the People's Republic of China 1961-1980.*
- Hallström, Nils-Eric, 1989, S, *Lagen om ungdomslag i beslut och genomförande.*
- Hammarström, Mats, 1986, U, *Securing Resources by Force. The Need for Raw Materials and Military Intervention by Major Powers in Less Developed Countries.*
- Hedlund, Gun, 1996, G, *"Det handlar om prioriteringar". Kvinnors villkor och intressen i lokal politik.*
- Hellström, Gunnar, 1976, S, *Jordbrukspolitik i industrisamhället.*
- Hermansson, Jörgen, 1984, U, *Kommunism på svenska? SKP/VPK:s idéutveckling efter Komintern.*
- Hinnfors, Jonas, 1992, G, *Familjepolitik. Samhällsförändringar och partistrategier 1960-1990.*
- Hjelmqvist, Ingvar, 1994, S, *Relationer mellan stat och kommun.*
- Hjern, Benny, 1977, G, *Statsbidrag som styrmetod. Problem vid implementeringen av bostadssocial policy.*
- Hudson, Christine, 1993, Um, *Against all Odds. Local Economic Development Policies and Local Government Autonomy in Sweden and Britain.*
- Hwang, Sun-Joon, 1995, S, *Folkrörelse eller affärsföretag. Den svenska konsumentkooperationen 1945-1990.*
- Hylén, Jan, 1991, S, *Fosterlandet främst? Konservatism och liberalism i högerpartiet 1904-1985.*
- Håkansson, Anders, 1992, L, *Konsten att vinna ett val. En studie av fram- och tillbakagångar för socialdemokraterna i kommunalvalet 1988.*
- Höjelid, Stefan, 1991, L, *Sovjetbilden i nordisk press. Svenska, norska och finländska reaktioner på Sovjetiskt agerande.*
- Hörberg, Thomas, 1983, L, *Prediktion, osäkerhet och risk i internationella förhandlingar. En studie av svenskt förhandlingsbeteende vid förhandlingarna med Sovjetunionen 1940-41 om ett handelsavtal.*
- Iwanga, Kazuki, 1993, L, *Images, Decisions and Consequences in Japan's Foreign Policy.*
- Jansson, Per, 1991, L, *Säkerhetspolitikens språk. Myt och metafor i svensk säkerhetspolitisk diskurs 1919-1939.*

- Jerneck, Magnus, 1983, L, *Kritik som utrikespolitiskt medel. En studie av de amerikanska reaktionerna på den svenska Vietnamkritiken.*
- Johannesson, Bengt, 1989, L, *Kommunal bostadspolitik.*
- Johansson, Folke, 1977, G, *Sverige partipolitiserat. Dagspressen som en spegel av politisk utveckling 1896-1908.*
- Johansson, Jan, 1992, S, *Det statliga kommittéväsendet. Kunskap, kontroll, konsensus.*
- Johansson, Jörgen, 1991, L, *Offentligt och privat i regionalpolitiken.*
- Johansson, Leif, 1976, L, *Landstingskommunerna. Organisation, beslutsprocess och serviceutbud.*
- Johansson, Olof, 1985, Um, *Ungdom och massmedia. Om sambandet mellan mediaanvändning och ungdomars politiska kunskaper och värderingar.*
- Jonasdóttir, Anna, 1991, G, *Love Power and Political Interests. Towards a Theory of Patriarchy in Contemporary Western Societies.*
- Jonsson, Lena, 1985, G, *Sovjetisk utrikesdebatt. Politiken mot Västtyskland – grupperingar i sovjetisk press 1975-1981.*
- Jonsson, Rolf, 1989, L, *Fackligt inflytande och politisk demokrati. En analys av regeringens MBL-förhandlingar.*
- Kanger, Helle, 1984, U, *Human Rights in the U.N. Declaration.*
- Karlsson, Michael, 1995, S, *Partistategi och utrikespolitik. Interna motiveringar och dagspressens agerande i Catalina-affären 1952 och EEC-frågan 1961/62.*
- Karlson, Nils, 1993, U, *The State of State. An Inquiry Concerning the Role of Invisible Hands in Politics and Civil Society.*
- Kinnvall, Catarina, 1995, L, *Cultural Diffusion and Political Learning. The Democratization of China.*
- Kite, Cynthia, 1996, Um, *Scandinavia faces EU.*
- Kjaer, Peter, 1996, S, *The constitution of enterprise: an institutional history of interfirm relations in Swedish furniture manufacturing.*
- Kolam, Kerstin, 1987, Um, *Lokala organ i Norden 1968-1986. Från idé till verklighet.*
- Kowet, Donald, 1978, U, *Labour Migration and Politics in Southern Africa: Botswana, Lesotho and Swaziland.*
- Larsson, Per, 1996, L, *Regimförhandlingar på miljöområdet.*
- Larsson, Torbjörn, 1986, S, *Regeringen och dess kansli. Samordning och byråkrati i maktens centrum.*
- Lartey, George, 1977, L, *The Fourth Dimension. The argument against the theory of evolutionary stages of social development.*
- Laurin, Urban, 1986, U, *På heder och samvete. Skattefuskets orsaker och utbredning.*
- Lawson, Adolphe, 1988, U, *Les Accords de Lancaster House en 1979 l'aboutissement de deux décennies de débats sur les conditions de l'indépendance du Zimbabwe.*
- Lidén, Anders, 1979, L, *Security and Recognition. A Study of Change in Israels Official Doctrine 1967-1974.*
- Lidström, Anders, 1991, Um, *Discretion. An art of the possible.*
- Liljequist, Gunnar, 1977, L, *Distribution av kommunal service.*
- Lindahl, Rutger, 1978, G, *Broadcasting Across Borders. A study on the role of propaganda in external broadcasts.*
- Lindbom, Anders, 1995, U, *Medborgarskapet i välfärdsstaten.*
- Linde, Claes, 1982, S, *Departement och verk. Om synen på den centrala statsförvaltningen och dess uppdelning – i en förändrad offentlig sektor.*
- Lindell, Ulf, 1988, L, *Modern Multilateral Negotiation: The Consensus Role and Its Implications in International Conferences.*
- Lindsjö, Bo, 1981, S, *Högskolereformen. En studie i offentlig reformstrategi.*
- Linderöth, Sven, 1981, L, *Från konkurrens till monopol. En studie av lokal politisk och ekonomisk journalistik.*
- Lindgren, Lena, 1991, G, *Local Government Goes South: A Study of Swedish Development Assistance in the Field of Public Administration.*
- Lindkvist, Kent, 1982, L, *Program och parti: Principprogram och partiideologi inom den kommunistiska rörelsen i Sverige 1917-1972.*
- Lindström, Lars, 1993, S, *Accumulation, Regulation and Political Struggles: Manufacturing Workers in South Korea.*
- Lindström, Stefan, 1991, S, *Hela nationens tacksamhet. Svensk forskningspolitik på atomenergiområdet 1945-1956.*
- Lindström, Ulf, 1983, Um, *Fascism in Scandinavia 1920-40.*
- Ljunggren, Stig-Björn, 1992, U, *Folkhemskapitalismen. Högerns programutveckling under efterkrigstiden.*
- Lofthsson, Elfar, 1981, G, *Island i NATO. Partierna och försvarsfrågan.*

- Lundblad, Harriet, 1979, S, *Delegerad beslutanderätt inom kommunal socialvård.*
- Lundell, Bengt, 1986, L, *Kommunerna och MBL.*
- Lundström, Mats, 1993, U, *Politikens moraliska rum. En studie i F A Hayeks politiska filosofi.*
- Magnusson, Håkan, 1980, L, *Kommunerna och den regionala planeringen. En analys av länsplaneringen och den fysiska riksplaneringen.*
- Malmsten, Bo, 1984, S, *Bostadsbyggande i plan och verklighet. Planering och genomförande av kommunal bostadsförsörjning.*
- Markgren, Sten, 1984, Um, *Datainspektionen och skyddet av den personliga integriteten.*
- Mattson, Ingvar, 1996, L, *Förhandlingsparlamentarism.*
- Mbaekwe, S Iheany, 1980, L, *The Images of Africa in Sweden before 1914.*
- McKnight, Utz Lars, 1996, L, *Political Liberalism and Politics of Race.*
- Meisaari-Polsa, Tuija, 1987, S, *Ståndpunkter i UNCTAD. En analys av generaldebatterna 1964-1979.*
- Mellbourn, Anders, 1979, S, *Byråkratins ansikten. Rolluppfattningar hos svenska högre stats tjänstemän.*
- Micheletti, Michele, 1985, S, *Organizing Interest and Organized Protest: Difficulties of Member Representation for the Swedish Central Organization of Salaried Employees (TCO).*
- Mohlin, Yngve, 1989, Um, *Bondepartiet och det moderna samhället 1914-1936.*
- Montin, Stig, 1993, G, *Swedish Local Government in Transition. A Matter of Rationality and Legitimacy.*
- Municio, Ingegerd, 1987, S, *Från lag till bruk. Hemspräksreformens genomförande.*
- Munknäs, Stig, 1981, S, *Statlig eller kommunal skola? En studie av centraliserings- och decentraliseringsproblem inom svensk skolförvaltning.*
- Möller, Tommy, 1986, U, *Borgerlig samverkan.*
- Mörth, Ulrika, 1996, S, *Vardagsintegration – La vie quotidienne – i Europa. Sverige i EUREKA och EU-REKA i Sverige.*
- Niklasson, Lars, 1992, U, *Bör man lyda lagen? En undersökning av den offentliga maktens legitimitet.*
- Nilsson, Ann-Sofie, 1987, L, *Political Uses of International Law.*
- Nilsson, Iréne, 1988, G, *Rumäniens utrikespolitik i modern tid.*
- Nissborg, Agnete, 1985, U, *Danmark mellan Norden och Väst.*
- Nohrstedt, Stig-Arne, 1986, U, *Tredje världen i nyheterna.*
- Nordenmark, Ove, 1991, U, *Aktiv utrikespolitik. Sverige – Södra Afrika 1969-1987.*
- Nordfors, Lennart, 1985, U, *Makten, hälsan och vinsten. Politik från arbetarskydd till arbetsmiljö.*
- Nordlund, Per, 1996, U, *Organising the Political Agenda.*
- Noreen, Erik, 1994, U, *Brobygge eller blockbildning? De norska och svenska utrikesledningarnas säkerhetspolitiska föreställningar 1945-1948.*
- Norell, Per-Owe, 1989, G, *De kommunala administratörerna. En studie av politiska aktörer och byråkrati-problematik.*
- Norrving, Bengt, 1981, L, *Kommunerna och bostadsförsörjningen. En analys av bostadsplaneringen.*
- Nydén, Michael, 1988, U, *Kris i massupplaga. En studie av hållbarhet, relevans och neutral presentation i fyra svenska dagstidningars rapportering om de internationella oljebolagens skuld till oljekrisen 1973-74.*
- Nygren, Bertil, 1984, S, *Fredlig samexistens: klasskamp, fred och samarbete. Sovjetunionens detentodoktrin.*
- Oblitefio, Akwetey, 1994, S, *Trade Unions and Democratisation: A Comparative Study of Zambia and Ghana.*
- Ohlsson, Anders, 1989, G, *Politiska nyheter till nytta och nöje. En studie av varför vi tar del av nyheter om politik i press, radio och TV.*
- Ohlsson, Lars, 1979, U, *Lokal förvaltning i Sovjetunionen. Sovjeterna: Vision och verklighet.*
- Olson, Hans-Erik, 1992, U, *Staten och ungdomens fritid. Kontroll eller autonomi?.*
- Olsson, Jan, 1995, G, *Den politiska näringspolitikens politiska ekonomi. En jämförande kommuntypsstudie.*
- Oskarson, Maria, 1994, G, *Klassröstning i Sverige – Rationalitet, lojalitet eller bara slentrian.*
- Persson, Stefan, 1992, L, *Dödlägen i internationella förhandlingar.*
- Pestoff, Victor, 1977, S, *Voluntary Associations and Nordic Party Systems. A Study of Overlapping Memberships and Cross-Pressures in Finland, Norway and Sweden.*
- Petersson, Bo, 1990, L, *The Soviet Union and Peacetime Neutrality in Europe. A Study of Soviet Political Language.*
- Pierre, Jon, 1986, L, *Partikongresser och regeringspolitik. En studie av den socialdemokratiska partikongressens beslutsfattande och inflytande 1948-1978.*
- Polak, Jiri, 1986, L, *Dependence Patterns in the Soviet Bloc: The Case of Romania and East Germany.*

- Premfors, Rune, 1980, S, *The Politics of Higher Education in a Comparative Perspective: France, Sweden, United Kingdom.*
- Ricknell, Lars, 1976, Um, *Politiska regioner. Studier i regionindelingsproblematik.*
- Robertson, Alexa, 1992, S, *National Prisms and Perception of Dissent: The Euromissile Controversy Reflected in Opinion and the News in the UK and the FRG 1980-1983.*
- Rosenblad, Jan-Gunnar, 1992, S, *Nation, nationalism och identitet. Sydafrika i svensk sekelskiftesdebatt.*
- Roth, Per-Anders, 1996, G, *Riket, valkretsen och hemkommunen. Lokal och regional representation i den svenska riksdagens sista andra kammare 1969.*
- Rothstein, Bo, 1986, L, *Den socialdemokratiska staten. Reformerna och förvaltning inom svensk arbetsmarknads- och skolpolitik.*
- Sahlin, Michael, 1977, U, *Neauthoritarianism and the Problem of Legitimacy. A General Study and a Nigerian Example.*
- Sainsbury, Diane, 1980, S, *Swedish Social Democratic Ideology and Electoral Politics 1944-1948: A Study of Functions of Party Ideology.*
- Sandahl, Rolf, 1983, U, *Bostadspolitiska styrmedel. En studie av statsmaktens styrning av bostadsstandarden.*
- Sandberg, Mikael, 1989, G, *Learning from Capitalists: A Study of Soviet Assimilation of Western Technology.*
- Sannerstedt, Anders, 1979, L, *Fri konkurrens eller politisk styrning? 1963 års trafikpolitiska beslut – debatten om innehåll, tillämpning och effekter.*
- Schmidt, Stephan, 1986, L, *Pionjärer, efterföljare och avvaktare. Innovationer och deras spridning bland svenska primärkommuner.*
- Schäfer, Joachim, 1984, U, *Från tillväxt till trygghet. Tio års debatt om strukturpolitikens mål och medel.*
- Sendabo, Teferi, 1996, L, *Foreign Aid and State Sovereignty: The Ethio-Swedish Aid Co-operation.*
- Shartau, Mai-Brith, 1993, L, *The Public Sector Middle Manager: The Puppet who Pulls the Strings?.*
- Silveira, Onésimo, 1976, U, *Africa South of the Sahara: Party Systems and Ideologies of Socialism.*
- Sjölin, Mats, 1985, L, *Kommunalpolitiken i massmediernas spegel. En studie av dagspressen och lokalradions bevakning av fem kommuner.*
- Sjölund, Maivor, 1989, U, *Statens lönepolitik 1966-1988.*
- Skogmar, Gunnar, 1979, L, *Atompolitik. Sambandet mellan militärt och civilt utnyttjande av atomenergi i amerikansk utrikespolitik 1945-1973.*
- Soininen, Maritta, 1989, S, *Samhällsbilder i vardande – politisk socialisation och den finska andra generationen.*
- Steiner, Kristian, 1996, U, *Strategies for International Legitimacy.*
- Ström, Lars-Inge, 1977, U, *Idrott och politik. Idrottsrörelsens politiska roll i Tredje riket, DDR och Förbundsrepubliken.*
- Stubbergaard, Ylva, 1996, L, *Stat, kris och demokrati. Lapporörelsens inflytande i Finland 1929-32.*
- Svensson, Torsten, 1994, U, *Socialdemokratins dominans. En studie av den svenska socialdemokratins partistrategi.*
- Svärd, Sven-Erik, 1982, U, *Icke-beslut – maktens andra ansikte. En analys av begrepp, metod och empiriska tillämpningar.*
- Svärd, Stefan, 1984, S, *Varför Sverige fick fri abort. Ett studium av en policyprocess.*
- Temblad, Klas, 1992, L, *Planering i norm och handling. Studier av en epok av landstingsplanering.*
- Thunell, Lars, 1977, S, *Political Risks and International Business: Investment Behavior of Multinational Corporations.*
- Tita-Ghebdinga, Legala, 1993, L, *African and O.A.U. Diplomacy on Dual Paradigms of Self-Determination 1945-1985.*
- Tung, K C Roger, 1981, S, *Exit-Voice Catastrophes: Dilemma between Migration and Participation.*
- Törnquist, Olle, 1982, U, *Marxistisk barlast. Varför misslyckades världens tredje största kommunistparti? De indonesiska kommunisternas strategiska problem 1952-1965 och konsekvenser för gängse teorier om tredje världen.*
- Uddhammar, Emil, 1993, U, *Partierna och den stora staten. En analys av statsteorier och svensk politik under 1900-talet.*
- Uhlin, Anders, 1995, L, *Democracy and Diffusion. Transnational Lesson-Drawing among Indonesian Pro-Democracy Actors.*
- Wahl, Claes, 1996, S, *The State of Statistics.*
- Walch, James, 1976, S, *Faction and Front: Party Systems in South India.*
- Wallenberg, Jan, 1985, S, *Några effektivitetsproblem i statlig byråkrati.*
- Wang, Yeu-Fan, 1991, S, *China's Science and Technology Policy: 1949-1989.*
- Wedin, Jörgen, 1982, U, *Spelet om trafikpolitiken.*
- Weidung, Anders, 1987, U, *Frihandels dilemma.*
- Westerlund, Ulf, 1987, L, *Superpower Roles. A Comparative Analysis of United States and Soviet Foreign Policy.*

- Westholm, Anders, 1991, U, *The Political Heritage. Testing theories of family socialization and generational change.*
- Westholm, Carl-Johan, 1976, U, *Ratio och universalitet. John Stuart Mill och dagens demokratidebatt.*
- Westlind, Dennis, 1996, L, *The Politics of Popular Identity.*
- Weston, David, 1978, L, *Realism, Language and Social Theories. Studies in the Relation of the Epistemology of Science and Politics.*
- Wiking, Staffan, 1983, U, *Military Coups in Sub-Saharan Africa. How to Justify Illegal Assumptions of Power.*
- Winai Ström, Gabriele, 1978, U, *Developments and Dependence in Lesotho, the Enclave of South Africa.*

- Wörlund, Ingemar, 1990, Um, *Kampen om det ideologiska rummet. En studie av variationer i SAP:s regionala väljarstöd 1921-1940 mot bakgrund av partiorganisatorisk aktivitet och lokal organisationsmiljö.*
- Åsard, Erik, 1978, U, *LO och löntagarfondsfrågan. En studie i facklig politik och strategi.*
- Öberg, Nils, 1994, U, *Gränslös rättvisa eller rättvisa inom gränser? Om moraliska dilemman i välfärdsstatens invandrings- och invandrarpolitik.*
- Öberg, Per-Ola, 1994, U, *Särintresse och allmänintresse.*
- Östhol, Anders, 1996, Um, *Politisk integration och gränsöverskridande regionbildning i Europa.*

Sakkunnigutlåtande över de sökande till den ledigförklarade tjänsten som professor i statskunskap i Uppsala

Utlåtandet är uppdelat i två stora avsnitt. Det första har skrivits gemensamt av de sakkunniga och omfattar en allmän genomgång av var och en av de sökandes meriter. Det andra utgörs av de sakkunnigas individuella prioriteringar av de sökande för den aktuella tjänsten.

Åbo, Århus och Lund den 20 maj 1998

Dag Anckar Ole Borre Lennart Lundquist

Gemensamt avsnitt

Karl-Göran Algotsson
född 1940

Fil dr 1975, docent i statskunskap vid Uppsala universitet 1988.

Deltagit i pedagogisk kurs (24 tim) för lärare vid samhällsvetenskaplig fakultet i Uppsala 1969, lärarhögskola i Stockholm 1971.

Gymnasielärare 1973-80, vikarierande universitetslektor 1968-72, 1980-82, 1985-87, varav tolv terminer halvtid och tre terminer heltid, högskolelektor 1988.

Handledare för fem doktorander.

Algotssons publikationsförteckning omfattar endast sex arbeten, men av dessa är fyra stycken omfattande böcker.

Hans första publikation är doktorsavhandlingen *Från katekestväng till religionsfrihet*, 1975 (538 s). Det är frågan om en stor idéhistorisk undersökning av debatten om religionsundervisningen i den svenska skolan under 1900-talet. Författaren vill kartlägga de ståndpunkter som olika grupper intog i frågan om religionsundervisningens spännvidd och karaktär. Ett huvudresultat är att fem tankeskolor framträtt i debatten. Någon tydlig förklarande ambition har han inte; detta är nog en brist som finns i många andra idésorteringar.

Undersökningen struktureras med hjälp av olika klassifikationsschemata, som författaren gärna kunde presentera och förklara med större utförlighet. Gränserna mellan de olika kategorierna synes i flera avseenden flytande, och man är inte alltid övertygad om att alla debattörer placeras korrekt. Hans sätt att rita en skiljelinje mellan en "förkunnande" och en "neutral" hållning i de frågor som undersöker är konfunderande – det verkar som om den första kategorin, när och

om den uppfattas så som Algotsson vill, inbegripet element av den senare. Dock försöker han på intet sätt undanhålla läsaren de problem han ställs inför när han tillämpar sin analysram. Avhandlingen är empiriskt rik i t.o.m. osedvanlig utsträckning och har kostat en myckenhet arbete. Den är citatsprängd, som undersökningar av debatter ofta är, men citaten har i regel valts med god känsla för stil och kontext.

Nästa arbete är Medborgarrätten och regeringsformen 1987 (376 s). Ånyo är det frågan om en debattanalys; denna gång penetreras debatten om grundläggande fri- och rättigheter i den svenska regeringsformen under 1970-talet. I bokens inledande mening meddelar Algotsson att hans syfte är att beskriva och analysera ståndpunkter och argument hos olika deltagare i debatten och syftet förverkligas med precision och grundlighet. Det ska dock sägas att det beskrivande inslaget dominerar starkt, och att beskrivningen inte förankras i en utarbetad analysram. Även nu lägger Algotsson den förklarande ambitionen åt sidan – frågan om debattörernas motiv ägnas några kursoriska sidor, och avhandlingen utelämnar många viktiga arbeten om hithörande ting, inte minst Gunnar Sjöbloms avhandling från 1968 om partistategier i mångpartisystem.

Detta nya arbete liknar doktorsavhandlingen. Det ger en ingående beskrivning av en viktig debatt om statsvetenskapliga kärnproblem; i den meningen har det ett bestående värde. Det ska tilläggas att det empiriska arbetet även nu förefaller gediget och genomtänkt. I vetenskaplig mening förblir studien dock, då den saknar teoretisk referensram och förklarande perspektiv, ganska torftig och innehållslös. En uppsats i en festskrift kompletterar boken.

Sex år senare var Algotsson färdig med ännu en omfattande bok, kallad Lagrådet, rättsstaten och demokratin under 1900-talet, 1993 (411 s). Här undersöker författaren de ståndpunkter Lagrådet i Sverige intagit i politiskt kontroversiella frågor, de argument som Lagrådet härvid använt, och de politiska effekter som följt av Lagrådets ställningstaganden. Nedslag i materialet görs för fem år, spridda över en lång tid, och de spörsmål som tas in i analysen väljs med utgångspunkt i en referensram som tecknar sam-

spel och motsättningar mellan demokrati, rättsstat och effektivitet. Ett anslutet syfte är att undersöka den debatt som förts om lagrådets roll och ställning som institution. Undersökningen får ett särskilt värde av att forskningen kring Lagrådet är av föga omfattning.

Även om det är frågan om Algotssons vetenskapligt tyngst vägande verk finns stora brister. I allt väsentligt är det deskriptivt och återknytningen från empiriska genomgångar till den inledande referensramen blir flyktig, antydande och inte tillräckligt problematiserad. Försöken att empiriskt bedöma Lagrådets effektivitet genomförs dåligt. Arbetet representerar inte heller någon breddning av Algotssons metodarsenal.

Algotsson har publicerat ännu en omfattande debattanalys: Ord och handling i svensk miljöpolitik, 1996 (376 s). Syftet är att granska partiers och organisationers ställningstagande till miljöpolitik och några speciella miljöpolitiska frågor. Denna undersökning är mer fokuserad och strukturerad än hans tidigare debattanalyser. Sälunda konstrueras en utarbetad analysram. I syfte att undersöka i vad mån det föreligger samstämmighet mellan ord och handling granskas ställningstaganden på olika analysnivåer. De är också ordnade efter fyra åsiktsdimensioner.

Ambitionen är god, men utfallet blandat: när Algotsson nu arbetar med en begreppsram blir han ganska snårig. Ett huvudresultat av den empiriska genomgången är att bandet mellan nivåer är tunt – vad aktörerna gör på en nivå (ord), är inte i samklang med vad de gör på en annan nivå (handling). Detta är föga sensationellt, och man noterar att Algotsson än en gång gör halt inför den centrala uppgiften att systematiskt förklara den variation han upptäcker. Algotsson känner tydligen inte till Ralf Helenius' doktorsavhandling *The Profile of Party Ideologies* (1969) som med en mer elaborerad analysram behandlar precis det som intresserar Algotsson: differensen mellan en manifest och latent partiideologi.

Ytterligare har Algotsson lämnat in ett ofärdigt manuskript som omfattar två kapitel och delar av ett tredje. Det ska bli en bok om svensk författningsspolitik, egentligen en grundlagskommentar, som beaktar Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Av vad som föreligger tycks denna övning bli mycket lik de andra: den

behandlar ståndpunkter och argument, den är deskriptiv i ton och uppläggning, referensramen handlar om samspel och motsättningar mellan konstitutionalism, demokrati och effektivitet. Någon förnyelse kommer arbetet inte att representera.

Algotssons samtliga arbeten är stöpta i samma starkt deskriptiva form. Överhuvudtaget visar han föga intresse för metodologiska problem och det är anmärkningsvärt i vilken utsträckning han på alla plan – utom möjligen den konkreta textens – väljer den enklaste vägen. Det ska också framhållas att allt vad Algotsson skrivit är på svenska. Det bör finnas anledning för honom att skriva åtminstone några uppsatser för internationell publicering. Samtidigt framstår det klart att han är synnerligen seriös på den nivå han arbetar, och han ger oss också pålitlig kunskap om de konkreta problem han studerar.

Peter Esaiasson

född 1957

Fil dr 1990, docent i statsvetenskap vid Göteborgs universitet 1991.

Timarvoderad undervisning och handledning på grundutbildningen 1984-91, forskarassistent 1992-96, t.f. professor 1994 (6 mån), universitetslektor 1996-, allt vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Sammanlagt utgör detta cirka 700 timmars undervisning i grundutbildningen och 500 i forskarutbildningen.

Genomfört olika kurser i forskarutbildningen. Handledare för fem doktorander varav en har disputerat.

Tillsammans med två kollegor nominerad av Statsvetenskapliga institutionen till Göteborgs universitets pedagogiska lagpris (för insatser på C-nivån).

Tilldelad tidskriften *Forskning och framstegs* pris för bästa populärvetenskapliga artikel inom samhällsvetenskap och humaniora 1991.

Fakultetsopponent vid ett tillfälle.

Esaiasson har på kort tid åstadkommit en omfattande vetenskaplig produktion med två böcker som ensam författare, två böcker tillsammans med en medförfattare, en bok tillsammans med fyra medförfattare samt redaktörskap för en bok.

Till detta kommer femtio publicerade vetenskapliga uppsatser och viktigare konferenspapper samt ett antal anmälningar och rapporter. Allt som allt är det frågan om 71 nummer.

Esaiassons första större arbete är licentiatavhandlingen *Partiledarna inför väljarna 1985* (201 s) som söker klarlägga sambandet mellan partiledarnas popularitet och valresultat. Författaren lyckas följa fenomenet från 1940-talet även om materialet ibland är bräckligt. Något klart svar på avhandlingens fråga kan han inte ge men demonstrerar en fin känsla för de metodiska svårigheter som föreligger för en analys av denna typ. Det är en väl genomförd undersökning av en ung forskare.

Tillsammans med Sören Holmberg har han skrivit *De folkvalda*. En bok om riksdagsledamöterna och den representativa demokratin i Sverige, 1988 (296 s) och *Representation from Above. Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden*, 1996 (360 s). Den senare boken kan uppfattas som en förbättrad och aktualiserad version av den förra och ska fortsättningsvis kommenteras.

Representation from Above är disponerad i tre stora avsnitt: representing the people, persuading the people and deciding for the people. Den representerar en stor idérikedom med en anmärkningsvärd förmåga att finna material som kan belysa de många problemen. Boken bygger på ett mycket omfattande material som författarna till stor del varit med om att ta fram. Esaiasson svarar ensam för cirka 150 sidor. Det är ett mycket viktigt arbete i sin genre och förmår väl mäta sig med sina internationella motsvarigheter.

Det för honom själv mest meriterande arbetet i hans produktion är nog ändå fortfarande doktorsavhandlingen *Svenska valkampanjer 1866-1988, 1990* (493 s). Han undersöker i denna de 42 valkampanjer som genomförts sedan representationsreformen. Utifrån ett enkelt analyschema för kommunikation mellan partier och väljare sorterar han upp det synnerligen omfattande vetenskapliga materialet, som för övrigt är av mycket skiftande kvalitet för olika kampanjer.

Efter en inledande metodologisk diskussion följer tre stora delar: historien (som är en kronologisk genomgång av de olika perioder som han

särskiljer), trenderna (som tar upp tre temata för hela perioden) och överblicken som är en sammanfattande analys med slutsatser. Resultatet blir en brett syntetiserande framställning. Författarens förmåga att finna och arbeta med olika typer av material är imponerande och hans uppslagsrikedom är betydande.

Han har valt att placera en stor del av framställningen i fotnoter och det kan ifrågasättas om det är så klokt. Risken kan vara att fotnoterna lämnas därhän vilket vore en klar förlust för läsaren. Sammanfattande är det ändå en lättläst och t.o.m. underhållande analys.

Ett av hans aktuella och snart färdigställda projekt är redigerandet (tillsammans med Knut Heidar) av antologin *Beyond Westminster and Congress – The Nordic Experience*. I fyra stora avsnitt presenteras den nordiska valforskningsresultat i sammanlagt 17 kapitel. Esaiasson svarar själv för kapitlet ”Interesting Interests – Nordic MPs Define their Task” (cirka 30 s) och tillsammans med Heidar för introduktionen och (småningom) konklusionen.

Esaiassons eget kapitel tar upp frågan om analys av av parlamentsledamöter ska företas individualistiskt eller parti-kollektivistiskt. Han hävdar att det kollektivistiska synsättet tappar bort viktiga aspekter även vid analys av parlament med sammanhållna partier. En central faktor är nämligen det sätt på vilket ledamöterna definierar sina uppgifter. Genom att fråga nordiska parlamentsledamöter hur de uppfattar sina uppgifter kan han visa att de i stor utsträckning definierar dem i termer av att befördra specifika intressen. Detta läggs till grund för att visa på likheter och skillnader mellan de nordiska parlamentena och för att söka förklara dessa.

Det är naturligtvis av stort värde att ett arbete av detta slag överhuvudtaget kommer till stånd och tillförs den internationella diskussionen och redaktörerna bör tillskrivas en stor del av förtjänsten härför.

Fyra uppsatser och en litteraturanmälan har lämnats in för bedömning.

”Mark Twain och idéanalysen” i *Statsvetenskaplig Tidskrift*, Vol 96, 1993 (17 s) är en produkt av hans uppdrag som fakultetsopponent. Han framträder här som en skarp polemiker och tar åtskilliga poänger. Det är intressant att se hur

Esaiassons metodiska intresse tar sig uttryck också på ett område – innehållsanalys – där han ännu inte bedrivit egen forskning.

I vad mån använder partierna valbudskapen till att skyta, attackera och bortförklara? är frågeställningen i ”Käbblar politikerna? Om skryt, attacker och bortförklaringar i partiernas valbudskap” i Bo Rothstein & Bo Särilvik (red.): *Vetenskapen om politik*, 1996 (15 s). Genom innehållsanalyser av valdebatter 1948-1994 kan han påvisa frekvensen av dessa tre företeelser över tiden med intressanta reflexioner över problematiken.

Uppsatsen ”Dåliga förlorare” finns i Mikael Gilljam & Sören Holmberg (red.): *Ett knappt ja till EU*, 1996 (19 s) – en bok som i förordet karakteriseras som ett lagarbete. Esaiasson frågar här hur medborgarna ser på kampanjen för EU-folkomröstningen och hur förlorarna hanterar sin förlust. Genom att jämföra data som samlats in med anledning av EU-omröstningen med annat material (norska data, kärnkraftsomröstningen) ger han framställningen perspektiv.

I uppsatsen ”Mona Sahlins förlorade popularitet” i Mikael Gilljam & Lennart Weibull (red.): *Mitt i 90-talet*, 1996 (20 s) försöker Esaiasson klarlägga vad som låg bakom den kraftiga minskningen av popularitetssiffrorna för Mona Sahlin i samband med kontokortsaffärerna. Han vill undersöka vad som låg bakom aktörernas (mediernas, partiaktivisternas och väljarnas) ståndpunktstaganden och väljer att se på om det var Mona Sahlins person, politik eller kön som orsakade popularitetsminskningen. Med stor fyndighet vänder och vider han på olika möjligheter och kommer fram till ”en del politik, mycket kön och mycket, mycket person”. Huruvida den gjorda distinktionen mellan avsändarbestämda och mottagarbestämda reaktioner är rimlig kan ifrågasättas. I vilket fall som helst är avsändaren snarare massmedierna än Mona Sahlin.

Ett av Esaiassons senaste arbeten är uppsatsen ”Not All Politics is Local – The Geographical Dimension of Policy Representation”, 1997 (cirka 40 s) som ska publiceras som ett kapitel i kommande bok med författare från flera nationer. Han tar här åter upp representationsproblemen, nu i ett brett komparativt perspektiv med

USA, Frankrike, Tyskland och Sverige. Frågan är vilken roll policylänkar mellan lokala väljare och representanter spelar och han jämför med partikollektiva förklaringar. Resultatet blir att den lokala länken är svag i Europa och att den partikollektiva förklaringen är relevant även för USA. Det är en tentativ analys som illustrerar författarens goda omdöme och tekniska skicklighet.

Esaiasson är en utmärkt empiriker som i sina vetenskapliga arbeten lägger ner stor omsorg och betydande skarpsinne på att diskutera frågeställningar, metod och material. Han arbetar i nära kontakt med den internationella teori- och metodutvecklingen. Med gott omdöme och stor skicklighet argumenterar han för sina tillvägagångssätt, och han har en ovanlig förmåga att ta fram ett spännande material. Det finns också en markant personlig ton i det han skriver vilket är tilltalande. Vad man kunde önska är bredare teoretiska anknytningar och – förhoppningsvis – landvinningar. Varför inte anknyta bättre till ledarskapsteori vid analys av partiledare, till litteraturen om partistrategier vid kampanjanalysen eller till den normativa demokratiteorin vid analysen av riksdagsledamöterna och den representativa demokratin och relatera de egna resultaten till detta?

Mikael Gilljam

född 1957

Fil dr 1988, docent i statsvetenskap vid Göteborgs universitet 1990.

Forskarassistent 1989-95, t.f. professor 2 mån halvtid 1994, universitetslektor i statsvetenskap fr.o.m. 1995, allt vid statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Sammanlagt cirka 650 timmars undervisning i grundutbildningen och 950 i forskarutbildningen samt ytterligare 300 timmar utanför statsvetenskapliga institutionen.

Genomfört olika kurser i forskarutbildningen. Handledare/biträdande handledare för nio doktorander varav två har disputerat och tre avlagt licentiatexamen.

Av Statsvetenskapliga institutionen nominerad dels till Göteborgs universitets pedagogiska lagpris (för insatser på C-nivån), dels till univer-

sitetts individuella pedagogiska pris (för insatser i forskarutbildningen).

Gilljam har en omfattande vetenskaplig produktion på inemot femtio arbeten varav åtta böcker av vilka två ännu inte är publicerade. Till detta kommer ett antal rapporter, projektbeskrivningar och tidningsartiklar. De tio skrifter har sånt in till bedömning ska granskas närmare.

Svenska folket och löntagarfonderna. En studie i politisk åsiktsbildning, 1988 (267 s) är Gilljams doktorsavhandling. Den är ett fint exempel på hur en serie intervjuundersökningar från en tioårsperiod kan användas till att följa en viktig policyfråga från dess initiering till dess realisering i en klart modererad form. Analysen av intervjudata omges av analyser av massmediernas innehåll och partiernas valstrategier på sådant sätt att utvecklingen belyses på alla de nivåer som är åtkomliga för en empirisk-kvantitativ forskning – dock med begränsningen att författaren inte har givit sig i kast med frågan om vad panelundersökningar kunde säga om åsiktsbildningen på mikronivå. Det kan också hävdas att kriterierna för att löntagarfonderna har medfört förskjutningar mellan partierna är framställda så stelt att det nästan blir omöjligt att att bevisa effekter av ståndpunkten på partivalet – fastän mycket talar för att denna ståndpunkt, tillsammans med ståndpunkten i kärnkraftsfrågan, dominerade svensk politik från mitten av 1970-talet och tio år framåt. Gilljams studie placerar sig närmare ”public choice”-traditionen än ”political culture”-traditionen och är dubbelt intressant genom sin konsekvent genomförda rationella tankegång på åsiktsbildning och opinionseffekter.

Tillsammans med Sören Holmberg har han publicerat *Rött blått grönt*. En bok om 1988 års riksdagsval, 1990 (333 s). Gilljam har skrivit kapitel 2, 11 och 12 i denna rapport om 1988 års val som innebar miljöpartiets inmarsch i riksdagen och förutsade en instabil period i svensk politik. Kapitel 2 skildrar valkampen och argumenterar för att förväntningarna om att miljöpartiet skulle komma över spärngränsen i sig hade en positiv effekt på röstandet på partiet. Kapitel 11 analyserar svarspersonernas egna värderingar om orsaken till partivalet och finner dem ganska hållbara som förklaringsfaktorer. De pekar, precis

som de strukturella analyserna, på att åsiktsröstningen ökar medan klassröstning och traditionell partitillhörighet avtar bland svenska väljare. Kapitel 12 jämför de olika typerna av förklaringar till partivalet och konkluderar försiktigt att såväl frågorna som personfaktorerna har ökat i betydelse

Andra arbeten tillsammans med Sören Holmberg är *Väljarna inför 90-talet*, 1993 (254 s) och *Väljarnas val*, 1995 (206 s). Dessa båda böcker är uppbyggda på samma sätt, nämligen med ett stort antal kapitel som redogör för ett avgränsat ämne i samband med respektive 1991 och 1994 års val. Gilljam har skrivit omkring två tredjedelar av den första boken och hälften av den andra. Precis som deras föregångare vittnar böckerna om den höga standard som kännetecknar svensk valforskning. De utgör mönstergilla redovisningar av intervjuundersökningar, och deras form gör det lätt för läsaren att finna undersökningsresultaten och jämföra dem med tidigare val.

Den kortfattade och lite uppslagsbokmässiga formen medför att det ges mindre plats till de generella problem som valen reser. Valet 1991 var det mest instabila i nyare svensk historia med två nya partier, som ersatte miljöpartiet i riksdagen, och 1994 försvann ny demokrati medan miljöpartiet återvände. Samtidigt led socialdemokratin ett stort nederlag 1991, men vann en ännu större seger 1994. Dessa förskjutningar behandlas naturligtvis på många ställen i de två böckerna, men ändå kan man sakna ett sammanfattande perspektiv som valhändelserna kan underordnas.

Ytterligare ett arbete tillsammans med Sören Holmberg är *Ett knappt ja till EU*. *Väljarna och folkomröstningen*, 1994 (298 s). Gilljams bidrag till denna bok består huvudsakligen av kapitel 2 och 10. Kapitel 2 omfattar en insiktsfull sammanfattning av argument för och mot folkomröstningar som följs upp av en prövning av fyra hypoteser om vilka faktorer som påverkar inställningen till dem. Dessa hypoteser testas både på 1980 års folkomröstning om kärnkraften och 1994 års folkomröstning om EU-medlemskap. Av de fyra hypoteserna förkastas "partihypotesen", som hävdar att partiets ståndpunkt övertas av de egna väljarna: nejpartiernas välja-

re var mest positiva till folkomröstningsinstitutionen. Det innebär samtidigt att "minoritetshypotesen" får stöd: nejväljarna är mer positiva än javäljarna till att det avhålls fler folkomröstningar. En tredje hypotes, "kompetenshypotesen", motiveras med att eftersom ett system med många folkomröstningar (som i Schweiz) sannolikt medför att dessa får lågt deltagande, kommer de bäst informerade väljarna att få ett oproportionerligt stort inflytande på valresultatet. Denna hypotes får emellertid inte stöd i materialet. Snarare finns ett visst stöd för "misstroendehypotesen" som säger att väljare med låg tilltro till det bestående (representativa) politiska systemet är anhängare av folkomröstningsprincipen. Här finns det skäl att diskutera om det inte istället var förväntningen om att förlora slaget som producerade misstroende för politikerna.

Kapitel 10 är en mer deskriptiv genomgång av de sociala och kulturella faktorer som var förbundna med ja eller nej till det svenska EU-medlemskapet. Den visar att arbetare, kvinnor, yngre väljare och landsortsbefolkningen var motståndare till medlemskap och – som ett intressant om än inte överraskande inslag – att anslutningen var speciellt stor bland väljare med språkkunskaper och kosmopolitiska vanor.

I Jörgen Westerståhl (red.): *Person och Parti*, 1993 har Gilljam skrivit uppsatsen "Vad är personval och vem röstar på person?" (13 s). Denna publikation har som utgångspunkt att regeringen Bildt 1991 tillsatte en kommitté för att ändra valsystemet i riktning mot ökat inslag av personval. I artikeln görs en fruktbar distinktion mellan "ökat inslag av personval" i två betydelser: 1) väljarna får större inflytande än partierna på vem som blir vald och 2) det blir en större effekt av personfaktorn i väljarnas partival. Det är tydligen det första och inte det andra alternativet som Personvalskommitténs betänkande önskar: mer av personval inom inom varje parti men inte mellan partierna. Detta kunde, som Gilljam påpekar, genomföras genom ett val i två omgångar: i den första avgörs partiernas styrka och i den andra väljs kandidaterna förutsatt att det kontrolleras att väljarna inte byter parti i den andra omgången.

I det nuvarande svenska valsystemet har personfaktorer inte någon stor "osynlig" positiv ef-

fekt på partivalet. Gilljam kan nämligen utifrån intervjumaterialet visa att partierna generellt värderas mer positivt än sina ledare. Inte heller finns det någon entydig tendens till att vissa befolkningskategorier mer än andra röstar utifrån inställning till partiledarna. Däremot finns en tendens till att vissa partiledare får mer sympati bland kvinnliga än manliga väljare, bland yngre än äldre osv. Sammanfattningsvis kan artikeln beskrivas som en slagkraftig användning av intervjumaterial på en aktuell problemställning.

Tillsammans med Donald Granberg har Gilljam skrivit sitt första internationellt publicerade arbete: "Should We Take Don't Know for an Answer?" i *Public Opinion Quarterly*, Vol. 57, 1993 (10 s). Författarna argumenterar för att intervjuforskningen har intresserat sig för problemet med "non-attitudes, dvs. slumpartade svar på intervjufrågor, men försummat att intressera sig för den motsatta problemet, nämligen åsikter som är dolda under ett "vet inte"-svar. Med material från panelundersökningen av kärnkraftsundersökningen 1990 visar författarna att personer, som svarade "vet inte" på frågan om sin ståndpunkt, ändå reagerade på efterföljande frågor på ett sådant sätt att deras senare val kunde förutsägas. Det är en liten men utmärkt artikel med ett budskap till forskare om att gå djupare vid massintervjuer.

Med Donald Granberg som medförfattare har han också skrivit "Intense Minorities and the Pattern of Public Opinion" i *International Journal of Public Opinion Research*, Vol. 7, 1995 (12 s). Uppsatsen ställer frågan om en fördelning av den offentliga meningen, som följs över tid, uppvisar stabilitet inte endast vad gäller fördelningen på "för" och "mot" utan också vad gäller förhållandet mellan extrema svar ("starkt" för eller mot) och moderata svar. Med material från väljarforskningen testas författarna tre hypoteser och visar bl.a. att det relativt sällan förekommer intensiva minoriteter, men oftare intensiva majoriteter, i svarmaterialet. Studien har intressanta perspektiv för demokratisk teori.

Ett annat arbete med medförfattare (Henrik Oscarsson) är "Mapping the Nordic Party Space" i *Scandinavian Political Studies*, Vol. 19, 1996 (19 s). I uppsatsen placeras partierna i de fem nordiska länderna längs en höger-vänster-

skala baserad på var intervjupersoner upplever sin placering. Det är en markant beskrivande framställning, typisk för en situation i vilken valundersökningar för alla nyare parlamentsval i Norden har blivit tillgängliga. Författarna visar att det inte finns någon entydig tendens till polarisering eller motsatsen i de fem ländernas partisystem.

"The Directional Theory Under the Magnifying Glass", i: *Journal of Theoretical Politics*, Vol. 9, 1997 (6 s) är ett svenskt bidrag till den efter hand rikliga litteraturen om två rivaliserande modeller inom ämnet "issue voting". Tesen är att väljarens subjektiva placering av partierna är en mer logisk variabel än den genomsnittliga placeringen (där väljaren uppträder som bedömare av partierna) när det gäller att värdera de två teorierna och att denna subjektiva värdering ger "the proximity model" ett försteg före dess nyare rival "the directional model". Det är en intressant och kontroversiell artikel.

Gilljam är specialist på väljarbeteende och därtill knuten forskning om opinionsbildning och politiska attityder. Inom detta stora fält har han genom åren utvecklat sig från elev till mästare. Han behärskar till fulländning de mycket stora och differentierade datasamlingar som karakteriserar svensk väljarforskning. Han arbetar utifrån ett mycket strikt vetenskapligt perspektiv i vilket ingår uppställandet av alternativa hypoteser till analysen av en problemställning, den systematiska prövningen av dessa hypoteser under varierande omständigheter och den slutliga avvägningen av dem. Den "kliniska" distansen till intervjupersonerna och till resultatens politiska innehåll avbryts då och då av kontroversiella synpunkter men utan att dessa sammanblandas med empiriska fakta. Gilljams repertoar hittills kan verka något smal, men hans forskning kan utan tvivel utvecklas i en bredare komparativ-historisk riktning under påverkan av den pågående internationaliseringen av forskningsområdet.

Jörgen Hermansson
född 1954

Fil dr i statskunskap 1984, docent i statskunskap vid Uppsala universitet 1989.

Genomgått lärarhögskola 1978/79 och Samhällsvetenskapliga fakultetens i Uppsala kvalitetsgrupps handledarkurs.

Gymnasielärare 1979/80 och 1980/81, Forskarassistent 1986-1991, högskolelektor 1991-, t.f. professor (50%) 1995-1996, forskartjänst vid HFSFR i politisk filosofi sedan 1997.

OMfattar erfarenhet från utbildning med handledning på C- och D-nivån. Genomfört olika kurser i forskarutbildningen sedan 1985. Handledare för elva doktorander varav fyra disputerat.

Fakultetsopponent vid fem tillfällen.

Hermanssons publikationslista upptar ett sjuttio-tal nummer. Ett fyrtiotal av dessa är recensioner, småskrifter och populära framställningar. Av de tio insända skrifterna är tre böcker och resten utgörs av uppsatser, kapitel och artiklar. Urvalet ger på det hela taget en god bild av hans förmåga och orienteringar. Det kan med en lätt schematisering ordnas i två grupper, sådana som behandlar svensk politik och sådana som utforskar politisk teori. Indelningen följs nedan.

Doktorsavhandlingen, som är prisbelönad, heter *Kommunism på svenska* 1984 (383 s) och behandlar det svenska kommunistiska partiets idéutveckling. I en tolkande analys av ståndpunkter och argument försöker författaren fånga svängningar i partiets ideologi varvid han främst intresserar sig för föreställningar om övergången till socialism och ett socialistiskt samhälle. Han befattar sig härvid huvudsakligen med två frågor. Dels vill han utreda i vilken mån ideologin under olika tider varit självständig i relation till Sovjet – han vill, för att anspela på bokens titel, finna ut om partiet förespråkade en kommunism på ryska eller svenska. Det resultat han når fram till är att partiet kontinuerligt har strävat att finna en formel för en nationell kommunism – allt vad han säger och pekar på i avhandlingen är nog inte ägnat att underbygga denna slutsats. Vidare vill Hermansson fånga ideologin i termer av spänning mellan kommunism som revolutionär teori och kommunism som morallära – hans analys är på denna punkt inte alldeles lätt-tillgänglig. Arbetet utgör tveklöst en viktig merit: ämnet är centralt, arbetsinsatsen är stor, den idéanalytiska skickligheten är utvecklad och känslig, distinktioner klargör och rensar. Med

sin avhandling har Hermansson på ett viktigt sätt berikat den svenska partilitteraturen.

I en i flera avseenden stor bok, kallad *Politik som intressekamp* 1993 (516 s), ger sig Hermansson i kast med ett såväl abstrakt som konkret empiriskt studium av flera av demokratins kärnproblem. Boken fokuserar på intresseorganisationernas ställning i svensk politik, men perspektivet är vidare och bredare. Den konkreta analysen av ett antal politiska sakområden förankras nämligen i utarbetade teoretiska och metodiska föreställningar om vad ett styrelse-skick egentligen är och om hur ett sådant ska studeras. Tre olika statsvetenskapliga perspektiv identifieras och diskuteras: ett konstitutionellt, ett pluralistiskt, ett korporativistiskt. Mot dessa avstämms, med olika metoder och på olika sätt, det svenska statskicket sådant det framstår i de grundliga empiriska beskrivningar författaren tillhandahåller. Han studerar drygt ett hundratal beslutsprocesser, fördelade över tolv politikområden och åtta årtionden och består kraftprovet med glans. Anmärkningar kan ändå göras mot bokens uppläggning och innehåll. Den är sålunda alldeles för lång och tung och även om den har en teoretisk struktur är denna så lös att den inte ger framställningen tillräcklig spänst och skärpa. Vidare: den spelteoretiska ansats som Hermansson nämner och signalerar i bokens introduktion blir aldrig mer än en ansats. Detta är förvånande, eftersom Hermansson är en driven spelteoretiker och hade haft goda för att inte säga utmärkta förutsättningar att tillämpa teorier av detta slag. Och ännu: den princip som väglett valet av politiska sakområden kunde ha formulerats klarare. Anmärkningarna förtar en del av bokens värde, men väldigt mycket blir dock över. Boken är en i många avseenden imponerande forskningsprodukt.

Sina arbeten om partiliv och politiskt liv i Sverige kompletterar Hermansson med god och resultatrik insats i utforskandet av politik teori. Insatsen har olika förgreningar – en fångar huvudsakligen in spelteori, en annan demokratiteori och en tredje politisk filosofi och idéhistoria. Tyngst väger boken *Spelteorins nytta*. Om rationalitet i vetenskap och politik, 1990 (380 s). Den är delvis en lärobok men den har samtidigt den vetenskapliga undersökningens kvaliteter. Dels

presenteras ett antal rationalistiska teorier på ett översiktligt och pedagogiskt sätt, men härtill kommer fortgående problematiseringar och tillämpningar av dessa teorier som för författaren över bryggan från referat till teoriforskning. Hermansson avslutar boken med noteringarna att modern rationalistisk teoribildning gör klassiska frågeställningar inom politisk filosofi tillgängliga för mer precisa analyser.

Även om det demokratiteoretiska inslaget finns i nästan allt Hermansson skrivit framträder det med särskild pregnans i några arbeten av mindre omfång. Med behållning läser man ett bokkapitel med förgreningar in på den politiska filosofins område: ”Hur kan demokratin rättfärdigas?” 1994 (35 s). Det är fullt av lärdom, mycket välskrivet och mycket intressant. Författaren lever väl upp till en princip som han formulerar i kapitlets introduktion och som innebär att argument mot demokratin ska tas på allvar och bemötas av demokraten, inte viftas bort. Hermansson har i allmänhet benägenhet för en viss mångordighet; benägenheten slår igenom även här, men är nu mer disciplinerad och i det komplicerade sammanhanget även ganska motiverad. Av samma allmänna karaktär är ett längre kapitel – ”Demokratisk reformism och dess kritiker”, 1996 (44 s) – i en annan antologi. Kapitlet formar sig till en intelligent och kunnig litteraturgenomgång i vilken Hermansson försöker bemöta argument som betvivlar möjligheten av att bedriva en politik på upplysningens grund. Framställningen knyter an till mycket annat som Hermansson skrivit, bl.a. om spelteori och Rousseau, och lägger väl inte mycket nytt till bilden av honom som forskare. Den befäster intrycket av en spörjande, kritisk, och i litteraturen väl bevandrad kännare av demokratins stora frågor och fundament.

Hermansson har lämnat in två närmast idéhistoriska uppsatser om Rousseau; de är utmärkta. Den ena heter ”Rousseau on Justice: In Search of an Argument”, 1992 (23 s) och har tryckts i en festskrift. Han går här i en inte alltid försynt närmkamp med ambitionen hos Rousseau att, som han uttrycker det, harmonisera ”justice as mutual advantage” och ”justice as impartiality”. Enligt Hermansson har ambitionen ”indeed contributed to our confusion about the notice of justi-

ce”. Den andra uppsatsen är ”The Majority as a Guarantee for the General Will”, 1988 (31 s). Kinkiga tolkningsfrågor kläs här i en enkel men träffsäker spelteoretisk dräkt, och framställningen vittnar om såväl idérikedom som god förståelse för Rousseaus sätt att tänka och formulera sig. Noterna och litteraturförteckningarna vittnar om god förtrogenhet med den massiva Rousseaulitteraturen.

I Hermanssons produktion finns förvisso även mindre fullödiga alster. Framför allt gäller det en offentlig utredning kallad *Om möjligheten att demokratiskt rättfärdiga den montära unionen*, 1966 (43 s) som är föga intressant och ger ett tunt och konventionellt intryck.

Jörgen Hermanssons vetenskapliga meritering är tvivelsutan stark. Han har skrivit tre oredliga och självständiga böcker, av vilka två är monografier. Dessa arbeten infångar och inringar olika tematiska områden, samtidigt som de är olika även i termer av metod och metodologi. Hans områdestäckning är i och med detta bred och gedigen, och han framstår som en välutrustad statsvetare. Hans allmänna beläsenhet är mycket god, och hans orädda beredskap att ta itu med statskunskapens och demokratins kärnfrågor imponerar. Det ska också sägas att Hermansson har ett föredömligt självständigt grepp i sin forskning. Han har väl ännu inte givit djupt originella bidrag till sin disciplin, men han har potential till detta, inte minst i kraft av sin obestriddliga analytiska förmåga. Han har ett skrivsätt som kan irritera: han kan vara omständlig, onödigt detaljerad, ibland rentav lite långsam. Man kan förstås säga att detta är ett uttryck för en utvecklad känsla för sakers komplexitet, men ibland efterlyser man nog en vassare stringens, en raskare beredskap att komma till skott.

Slutsatser – Anckar

Det är ofrånkomligt att Karl-Göran Algotsson i en rangordning av de sökande måste stå tillbaka för sina tre konkurrenter. Det är i själva verket tveksamt om Algotsson innehar kompetens för den tjänst han sökt. Han har skrivit flera stora monografier, men ingen av dem kan anses vara märklig eller originell, och hans teoretiska och

metodiska beredskap är tämligen ofärdig och grund. Han representerar i själva verket en statskunskap som var på modet för ganska länge sedan. Det är mig bekant att olyckliga trender i svensk högskole- och universitetspolitik i en nära framtid kommer att överskölja det vetenskapliga samfundet med fempennisprofessorer; Algotsson är säkert huvudet högre än många i denna skara. Jag vågar dock förutsätta att de etablerade lärosätena inte vill kännas vid politiskt betingade kvalitetssänkningar och önskar upprätthålla stränga måttstockar; när en sådan appliceras på Algotssons produktion är det som sagt tveksamt om produktionen är i kvalitativ mening tillräcklig. Sedan jag noga genomtänkt frågan blir min konklusion att Karl-Göran Algotsson ej ännu innehar full kompetens för en professur i statsvetenskap. Han borde, innan behörighet för honom kan utskrivas, åstadkomma åtminstone något enskilt arbete eller någon större uppsats som placerar sig i närheten av den internationella forskningsfronten.

Beträffande de övriga sökande, är det min mening att Jörgen Hermansson innehar god kompetens för en professur i statsvetenskap, medan Peter Esaiasson och Mikael Gilljam har styrkt tillräcklig kompetens. Såsom formuleringen av denna bedömning antyder, är det min mening att Hermansson skall ställas före Esaiasson och Gilljam. Hermansson har i min bedömning en tyngre, djupare och framför allt mer mångsidig produktion, i vilken han ådagalägger teoretisk likväl som empirisk och metodologisk likväl som metodisk kompetens. Hans framtoning är gedigen, övertygande och i sin bredd egentligen ganska ovanlig; den är professionell likväl som professoriell. Det komparativa och internationella inslaget får han i sina fortsatta forskningar gärna beflita sig mer om; det skall dock noteras att han fortgående förankrat sina studier av Sverige och svensk politik i allmänna referensramar och teoretiska föreställningar. Forskningen har på intet sätt varit provinsiell.

Frågan vem som skall tilldelas andra förslagsrum är kinkig och besvärlig. Esaiasson och Gilljam framstår som utomordentligt jämnstarka. De kan båda åberopa goda doktorsavhandlingar, som är tematiska pionjärbeten och starka meriter; i övrigt uppvisar de tämligen likartade och,

får man säga, ganska ensidiga forskarprofiler. Deras produktion är i själva verket inte ännu väldigt omfattande – även om boktitlarna är många, handlar det för det mesta om kapitel i böcker snarare än om böcker, och överlappningarna är frekventa. Deras professorskompetens är tydlig, men ännu ganska knapp. Esaiasson och Gilljam är utmärkta och hängivna forskare, och de besitter en obestridlig metodisk skicklighet. Möjligen är Esaiasson något mer innovativ och fyndig; möjligen är Gilljam något mer stringent och systematisk, samtidigt mer mekanisk. Att välja mellan dem är, som sagt, att välja mellan två jämgoda alternativ. Sedan jag en stund stått som åsnan mellan två hötappar, ställer jag, avkrävd ett omdöme, Gilljam något framom Esaiasson. Gilljams större beredskap att knyta an till internationell diskurs faller här utslaget.

Åberopande vad jag ovan sagt och anfört, tilldelar jag de sökande förslagsrum enligt följande:

1. Docenten Jörgen Hermansson;
2. Docenten Mikael Gilljam;
3. Docenten Peter Esaiasson

Konklusion ved Ole Borre

Prioriteringen af fire ansøgere, der alle hver på sit felt demonstrerer betydelige evner til politisk-videnskabelig forskning, og som desuden alle har et rigt mål af pædagogisk erfaring, forekommer mig langtfra at være nogen enkel opgave.

Når et valg skal foretages, forekommer Hermansson mig at udvise en mere udtalt evne og dristighed i håndteringen af komplicerede teoretiske problemstillinger, end jeg finder hos de øvrige ansøgere. Hermansson bygger på smukkeste måde videre på en svensk tradition for demokratisk teori, som Tingsten er den mest kendte repræsentant for, og man finder hos Hermansson originale perspektiver på gammelkendte problemer kombineret med en beherskelse af moderne analysemetoder såsom spilteori. Jeg har derfor placeret ham på førstepladsen.

Gilljam og Esaiasson er på lidt forskellige områder fremragende empirikere, begge omhyggeligt skolet gennem lang tids arbejde indenfor

svensk valgforskning, der har sit centrum i Göteborg. Esaiassons seneste bog, *Representation from Above*, kan forudses at blive et hovedværk inden for sit felt og vil antagelig gøre hans navn internationalt kendt, selv om han deler æren med en medforfatter. Gilljam har igennem en serie yderst solide valgundersøgelser placeret sig mere og mere centralt på dette område. Der kan være et element af professionel rutine i hans kapitler herom, men andre af hans arbejder vidner om en evne til at tage nye og uventede problemstillinger op. Helst ville jeg placere dem sideordnet, men jeg har valgt at tildele Gilljam et lille plus under indtryk af hans sikre beherskelse af det meget righoldige og internationalt kendte svenske kildemateriale til forskning i massepolitiske holdninger.

Med hensyn til Algotsson mener jeg at hans produktion, trods dens omfang og betydelige dybde og skarphed som de tre øvrige ansøgers produktion. Der findes hos Algotsson en betydelig interesse for, og evne til, at tage politisk-historiske 'cases' under behandling, men også visse mangler i retning af at diskutere og anvende alternative teoretiske synsvinkler på materialet.

Dette fører mig til at placere ansøgerne i følgende orden:

1. Jørgen Hermansson
2. Mikael Gilljam
3. Peter Esaiasson
4. Karl-Göran Algotsson

Slutsatser – Lundquist

Vi en jämförelse mellan våra fyra sökande vill jag placera Algotsson efter de övriga. Hans vetenskapliga produktion uppvisar alltför liten metodologisk diskussion – om problem, teori

och metod – och han väljer oftast den enklaste vägen. Där han ser och diskuterar komplikation, nämligen på nivån för den konkreta textens innehåll, har han däremot klara förtjänster.

Av de övriga tre menar jag att Hermansson har ett tydligt försteg. Det gäller både undervisning och forskning. Han har ett bredare forskningsfält och ser med stor skärpa alla problem och diskuterar dem också. Inte minst ägnar han betydande intresse åt teori.

Esaiasson och Gilljam har en undervisningserfarenhet som visserligen inte är omfattande, men kvalitativt bra och utan tvekan fullt tillfredsställande.

Ett problem när man ska bedöma yngre forskare som skriver samman med framstående forskare, som i det konkreta fallet Sören Holmberg, är hur självständiga de egentligen är även i de fall där de ensamma ansvarar för texten. Såvitt jag kan se har både Esaiasson och Gilljam spelat en självständig roll i detta samarbete. De svarar båda för en kvalificerad forskningsinsats.

Sammanfattande menar jag att Esaiasson och Gilljam är pedagogiskt och vetenskapligt kompetenta att inneha en professur i statsvetenskap.

Att rangordna dem är emellertid mycket svårt. Pedagogiskt väger det jämnt – kanske något lite till Gilljams fördel. Den vetenskapliga kvaliteten på deras respektive arbeten är ungefär densamma. Möjligen tycker jag att Esaiasson har en något större bredd när det gäller valet av problem och en lite större metodisk repertoar. Med stor tvekan vill jag därför placera honom före Gilljam.

Därmed har jag följande rangordning till professuren i statskunskap vid Uppsala universitet:

1. Jörgen Hermansson
2. Peter Esaiasson
3. Mikael Gilljam